

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo

DIPLOMSKO DELO

Miha Dežman

Maribor, 2017

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo

Diplomsko delo

**PRIMERJAVA KURIKULA PREDŠOLSKE GLASBENE VZGOJE
V SLOVENSKEM IN FINSKEM KURIKULARNEM PROSTORU**

Mentorica:
red. prof. dr. Olga Denac

Kandidat:
Miha Dežman

Maribor, 2017

Lektorica:

Polona Otoničar Pajk, univ. dipl. ped. in prof. slov.

Prevajalka:

Maša Matijašević, univ. dipl. prev. ang. in fr.

»Glasba ni le način, da se mladi povežejo s samim seboj, ampak tudi most povezovanja z drugimi. Skozi glasbo lahko otrokom predstavimo bogastvo in raznolikost človeške družbe ter številne ritme življenja.«

(Daniel A. Carp)

ZAHVALA

Zahvaljujem se družini za spodbudo in vso podporo, ki sem je bil deležen pri študiju, puncu Kristini, ki me je podpirala v najtežjih zadnjih straneh diplome, Matjažu, Tini in malemu Vidku, da so mi omogočili obisk Finske, vzgojiteljici Anni Nummirant, za vse predano znanje ter vsem prijateljem, ki so mi študij na tak ali drugačen način polepšali.

Nazadnje bi se rad zahvalil tudi mentorici red. prof. dr. Olgi Denac, da je sprejela mentorstvo in mi nudila pomoč pri pisanju diplomske naloge.

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani **Miha Dežman**, rojen 4. 9. 1992 v Novem mestu, študent Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru, smer predšolska vzgoja, izjavljam, da je zaključno delo z naslovom **Primerjava kurikula predšolske glasbene vzgoje v slovenskem in finskem kurikularnem prostoru** pri mentorici **red. prof. dr. Olgi Denac** avtorsko delo. V diplomskem delu so uporabljeni viri in literatura korektno navedeni; teksti niso prepisani brez navedbe avtorjev.

(podpis študenta)

Maribor, 2017

POVZETEK

Namen diplomskega dela je pridobiti in zapisati razlike med posameznima kurikularnima glasbenima področjema. Podrobneje so razčlenjeni slovenski in finski izobraževalni sistem, predšolska vzgoja in kurikulum. Opredeljeni in podkrepljeni so z ustreznimi zakonskimi akti in predstavljeni v integraciji z vzgojno-izobraževalnimi pristojnim organi. Razlike se prično pojavljati že v sami strukturi izobraževalnega sistema med državama, poglobitna razlika pa je v sestavi kurikula in razdelitvi glasbenega kurikularnega segmenta glede na posamezno državo. Ugotovljeno je, da je finski kurikulum bolj razdelan in doslednejši, z vrsto poglavij in podpoglavij, medtem ko je slovenski kurikulum skromnejši, saj vsebuje le štiri poglavja, in sicer cilje, načela, otrok v vrtcu in področja dejavnosti. Ugotovljeno je tudi, da je na Finskem predšolska vzgoja na področju glasbe drugačna od slovenske, saj ciljev, načel, vsebin in glasbenih dejavnosti ni mogoče razdeliti na isti način. Finski kurikulum se pri glasbeni vzgoji bolj osredotoča na otrokovo učno okolje, pridobitev kulturnih kompetenc, interakcijo z drugimi otroki in izražanje čustev preko glasbe. Prav tako je poudarek na kulturni raznolikosti in jezikovni ozaveščenosti, področja učenja pa so tista, kjer je glasbena vzgoja v kurikulumu najbolj prisotna. Lahko bi rekli, da je glasbena vzgoja v slovenskem prostoru bolj sistematično zasnovana v fazi načrtovanja, izvajanja in vrednotenja posameznih glasbenih dejavnosti. Finski sistem prav tako več pozornosti posveča doživljanju in izražanju doživetij oziroma čustvenemu občutenju glasbenih vsebin.

Ključne besede: vzgoja in izobraževanje, predšolska vzgoja, kurikulum, glasbena vzgoja

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to obtain and note the differences between individual curricular music fields in the two countries. We further elaborated Slovenian and Finnish education system, pre-school education and curriculum. Curriculum is defined and supported by appropriate legal acts and presented in the integration with educational authorities. The differences already begin to appear in the very structure of the education system between the countries, the main difference being in the composition of the curriculum and the division of the musical curriculum segment in each country. It has been established that the Finnish curriculum is more structured and consistent with several chapters and subsections, while the Slovenian curriculum is more modest, as it contains only four chapters, namely goals, principles, children in kindergarten and areas of activity. It is also revealed that in Finnish pre-school education the field of music is different from the Slovene, since the goals, principles, contents and music activities cannot be divided in the same way. In the music education, the Finnish curriculum focuses more on the child's learning environment, the acquisition of cultural competences, the interaction with other children and the expression of emotions through music. The emphasis is on cultural diversity and language awareness and the areas of learning are those where music education in the curriculum is most present. We could claim that music education in Slovenia is systematically based more on the planning, implementation and evaluation of individual musical activities. The Finnish system also devotes more attention to experiencing and expressing experiences or to the emotional sensation of musical content.

Key words: education, pre-school education, curricular, music education

KAZALO VSEBINE

1 UVOD.....	1
2 NAMEN.....	1
3 RAZSIKOVALNE HIPOTEZE.....	1
4 METODOLOGIJA	2
4.1 RAZISKOVALNE METODE.....	2
4.2 UPORABLJENI VIRI	2
5 OBRAVNAVA TEME.....	3
5.1 ORGANIZACIJA IN UPRAVLJANJE IZOBRAŽEVANJA V SLOVENIJI.....	3
5.1.1 STRUKTURA SISTEMA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA V SLOVENIJI..	5
5.1.2 ORGANIZIRANOST PREDŠOLSKEGA SISTEMA	7
5.1.3 NACIONALNI KURIKUL ZA VRTCE	9
5.2 ORGANIZACIJA IN UPRAVLJANJE IZOBRAŽEVANJA NA FINSKEM.....	11
5.2.1 STRUKTURA SISTEMA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA NA FINSKEM	14
5.2.2 ORGANIZIRANOST PREDŠOLSKEGA SISTEMA	16
5.2.3 NACIONALNI JEDRNI KURIKUL ZA VRTCE	20
5.3 PREDŠOLSKA GLASBENA VZGOJA V NAČRTOVANEM KURIKULU V SLOVENIJI.....	24
5.3.1 CILJI	25
5.3.2 NAČELA	27
5.3.2.1 NAČELO URAVNOTEŽENOSTI.....	27
5.3.2.2 NAČELO STROKOVNE UTEMELJENOSTI KURIKULA.....	28
5.3.2.3 NAČELO HORIZONTALNE POVEZANOSTI.....	28
5.3.2.4 NAČELO RAZVOJNO-PROCESNEGA PRISTOPA.....	28
5.3.3 VSEBINE.....	29
5.3.4 GLASBENE DEJAVNOSTI	30
5.3.4.1 PETJE PESMI.....	32
5.3.4.2 IGRANJE NA GLASBILA	34
5.3.4.3 POSLUŠANJE GLASBE	34
5.3.4.4 USTVARJANJE V GLASBI IN OB GLASBI.....	35
5.3.4.5 GLASBENE SPOSOBNOSTI IN SPRETNOSTI.....	36
5.4 PREDŠOLSKA GLASBENA VZGOJA V NAČRTOVANEM KURIKULU NA FINSKEM.....	37
5.4.1 UČNO OKOLJE	38
5.4.2 KULTURNE KOMPETENCE, INTERAKCIJA IN IZRAŽANJE.....	39
5.4.3 KULTURNA RAZNOLIKOST IN JEZIKOVNA OZAVEŠČENOST	40

5.4.4 PODROČJE UČENJA	41
5.4.4.1 BOGAT SVET JEZIKOV	42
5.4.4.2 RAZLIČNE OBLIKE IZRAŽANJA	43
5.4.5 IGRA	45
5.4.6 ELEMENTI GLASBE IN NAČINI DELA	48
5.5 PRIMERJAVA SLOVENSKEGA IN FINSKEGA KURIKULA	49
6 SKLEP	51
VIRI IN LITERATURA	53

KAZALO SLIK

Slika 1: Struktura sistema vzgoje in izobraževanja v Sloveniji	5
Slika 2: Struktura sistema vzgoje in izobraževanja na Finskem	14
Slika 3: Struktura finskega predšolskega sistema	20
Slika 4: Miselni vzorec: Igra, ki se razvija/igra, ki otroku pomaga pri razvoju.....	47
Slika 5: Glasbeni elementi in različni načini dela.....	48

1 UVOD

Po besedah finskega predavatelja, avtorja knjige »Finnish Lessons 2.0«, Pasija Sahlberga, je eden od ključev za uspešni izobraževalni sistem učenje drug od drugega. Menimo, da nenehne družbene, politične in socialne spremembe, pa tudi napredek in drugačen način življenja, težijo k prilagoditvam in spremembam izobraževalnega sistema oziroma predšolske vzgoje, predvsem na področju kurikula. Finski šolski sistem je po mnenju mnogih strokovnjakov uspešen ne le zaradi dobrega izobraževalnega sistema, odličnih strokovnih delavcev, ampak tudi zaradi zelo dobre socialne in politične urejenosti v državi. Zato smo pod drobnogled vzeli slovenski in finski izobraževalni sistem, se poglobili v predšolsko vzgojo, kurikulum ter v glasbeno vzgojo, zapisano v kurikulumu.

Naj dodamo, da bo pričujoče delo težilo k pridobivanju informacij in učenja od drugih, z željo, da bi doprinesli k boljšemu delu v vzgojno-izobraževalnih ustanovah ter spodbudili in ustvarili možnost za premik na glasbenem področju v vrtcih.

2 NAMEN

Namen diplomskega dela je, na osnovi obstoječe literature, primerjati podobnosti in razlike kurikulumov predšolske glasbene vzgoje v slovenskem in finskem prostoru (primerjava posameznih učnih prvin v učnih načrtih).

3 RAZSIKOVALNE HIPOTEZE

Hipoteza 1: *Pojavljajo se razlike v sestavi kurikula med državama.*

Hipoteza 2: *Predšolska glasbena vzgoja je v kurikulumih obeh držav primerljiva.*

4 METODOLOGIJA

4.1 RAZISKOVALNE METODE

Deskriptivna metoda

Pri študiju literature bomo uporabili deskriptivno metodo dela, kar pomeni preučevanje na nivoju opisovanja dejstev, odnosov in procesov brez vzročnega razlaganja.

Komparativna metoda

Primerjave, podobnosti, razlike pri nas in na Finskem bomo preučevali na nivoju primerjanja dejstev, odnosov, procesov z namenom odkriti podobnosti in razlike.

4.2 UPORABLJENI VIRI

Uporabili smo primarne vire v strokovnih in znanstvenih knjigah, priročnikih in spletnih straneh. Posamezne odgovore smo črpali tudi iz lokalnih virov mesta Helsinki. Pomagali smo si tudi s sekundarnimi viri, in sicer diplomskimi nalogami.

Zadnje poglavje diplomskega dela je zahtevalo tako veliko raziskovanja kot tudi obisk omenjene dežele, ki slovi po tako uspešnem izobraževalnem sistemu. Prebrana spletna gradiva in literatura, ki jo je bilo mogoče najti v tiskani obliki v mestni knjižnici v Helsinkih, niso vsebovali podatkov o predšolski glasbeni vzgoji v načrtovanem kurikulumu na Finskem oziroma je bilo mogoče najti le nekaj skromnih podatkov. Iz tega razloga bomo kot vir navajali tudi besede diplomirane vzgojiteljice Anne Nummirant in lokalni kurikulum mesta Helsinki.

5 OBRAVNAVA TEME

5.1 ORGANIZACIJA IN UPRAVLJANJE IZOBRAŽEVANJA V SLOVENIJI

»Vzgoja in izobraževanje je v Republiki Sloveniji razvit sistem, na vrhu katerega so univerze z doktorskim študijem, začenja pa se s predšolsko vzgojo v javnih in zasebnih vrtcih. Obsega zapleteno organizacijo in financiranje, vrsto učiteljev in drugih strokovnih delavcev, urejen pa je s sistemskimi zakoni in mnogimi podzakonskimi predpisi« (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2017). Temeljni cilj sistema vzgoje in izobraževanja je zagotavljanje optimalnega razvoja posameznika ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, rasno, etično in narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo oziroma invalidnost. Po ustavi je v Sloveniji izobraževanje svobodno, država pa je dolžna ustvarjati možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno izobrazbo (Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji, 2016/17).

Pristojnost in odgovornost za razvoj in delovanje sistema vzgoje in izobraževanja sta razporejeni med: Ministrstvom za šolstvo in šport, Ministrstvom za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, lokalnimi skupnostmi (občinami), strokovnimi sveti, ki jih imenuje Vlada Republike Slovenije, in zavodi, ki so ustanovljeni za razvoj in svetovanje na področju vzgoje in izobraževanja (Drame, 2010).

Sistem vzgoje in izobraževanja je v Sloveniji organiziran kot javna služba. Z izvajanjem javno veljavnih programov jo uresničujejo javni in zasebni zavodi ter zasebniki s koncesijo. Z zakonom je določeno, da je javna šola laična, šolski prostor pa avtonomen. Država in lokalna skupnost imata pri upravljanju javnih zavodov več vlog: sta regulator, ustanovitelj, glavni financer in nadzornik. Ministrstvo, pristojno za izobraževanje in visoko šolstvo, je pooblaščen za načrtovanje in vodenje izobraževalnih politik in pripravo sistemskih predpisov. Pripravlja ali sodeluje pri pripravi nacionalnih programov in finančnih načrtov za predšolsko vzgojo, osnovno šolo, srednje, višje in visoko šolstvo.

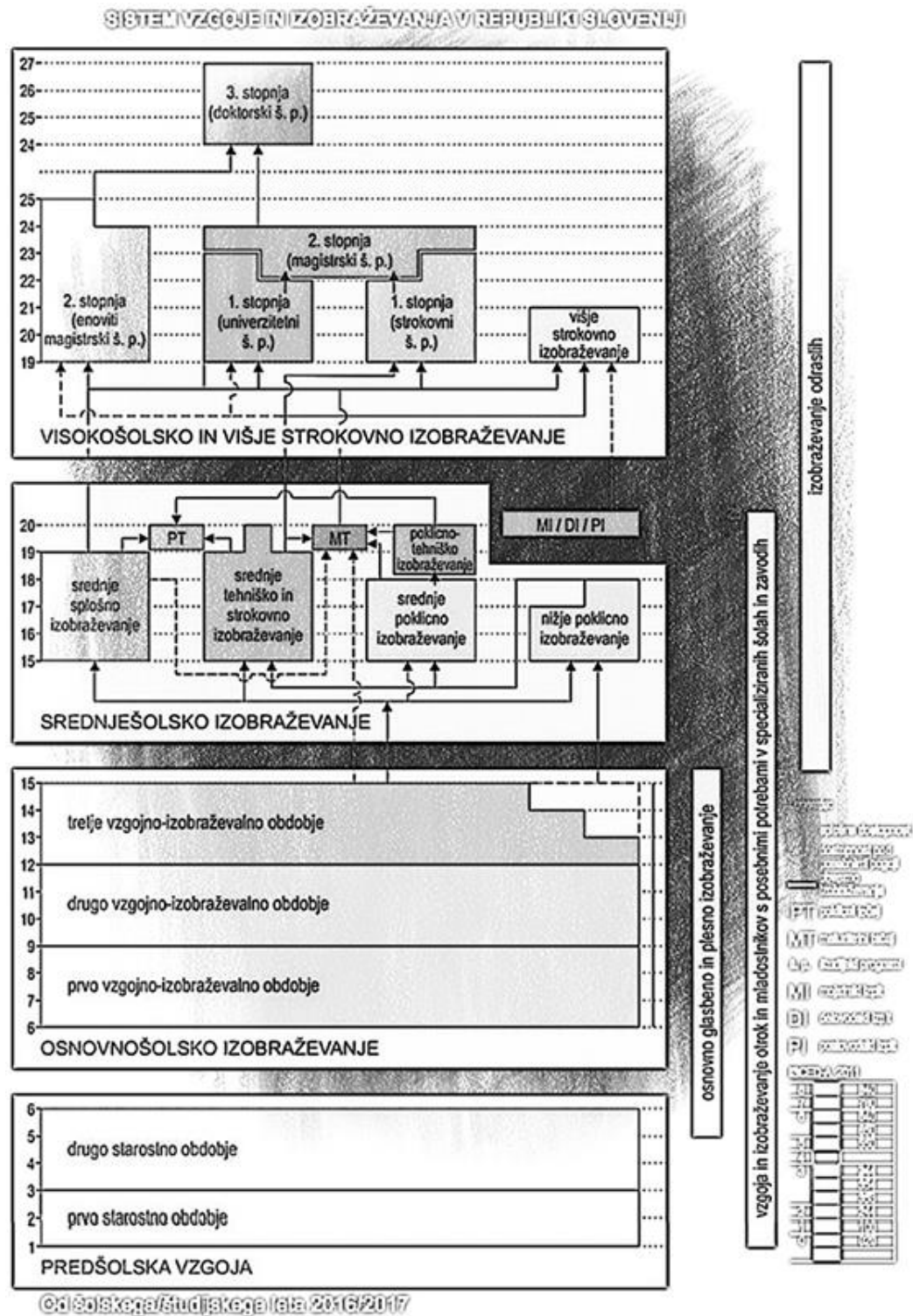
Pri sprejemanju strokovnih odločitev, potrebnih za načrtovanje in vodenje izobraževalne politike ministrstva, ter pri pripravi predpisov in nacionalnih programov sodelujejo strokovni sveti, ki jih ustanovi vlada. Glavna skrb države so javni zavodi, ki izvajajo javno službo. Javni zavodi so osebe javnega prava, država jih nadzoruje z mehanizmi, kot so imenovanje svojih predstavnikov v organih upravljanja, javno financiranje in sprejemanje splošnih pravil in smernic o javnih službah v zakonodaji in drugih aktih. Strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju v javnih zavodih pri izvajanju svojega poklica uživajo strokovno avtonomijo.

Država ustanavlja in financira javne srednje šole, višješolske in visokošolske zavode, zavod za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ter dijaške in študentske domove ter podporne strokovne zavode na področju izobraževanja. Občine ustanovljajo javne vrtce, osnovne šole in domove za učence, osnovne glasbene šole ter organizacije za izobraževanje odraslih. Z zakonom je omogočeno tudi ustanavljanje zasebnih izobraževalnih institucij, ki izvajajo lastne programe s pravico javnosti. Tako je omogočena tudi izbira izobraževanja v skladu s svetovnim nazorom.

Učni jezik je slovenski, italijanska in madžarska narodna skupnost pa imata na narodno mešanih območjih pravico do vzgoje in izobraževanja v svojem jeziku. Ustava varuje tudi položaj romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, in ji zagotavlja posebne pravice. Otroci priseljencev imajo pravico do osnovnošolskega izobraževanja pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije (Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji, 2016/17).

5.1.1 STRUKTURA SISTEMA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA V SLOVENIJI

Slika 1: Struktura sistema vzgoje in izobraževanja v Sloveniji

Vir 1: http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/

V vrtce se vključujejo otroci od enega leta starosti oziroma od enajstega meseca do vstopa v šolo. Zagotavljanje predšolske vzgoje je ena izmed temeljnih nalog občine.

Obvezna devetletna osnovna šola je členjena na triletja. Otroci se vključujejo v devetletno osnovno šolo s šestim letom starosti. V Sloveniji imamo v primerjavi z drugimi evropskimi državami zelo dobro razvito osnovno glasbeno izobraževanje v javnih in zasebnih glasbenih šolah, ki vključuje tudi pouk baleta in izraznega plesa.

Poklicno in strokovno izobraževanje je najbolj razčlenjen del izobraževalnega sistema. Načrtovanje, programiranje in izvajanje izobraževanja se ureja po načelih socialnega partnerstva. Omogoča pridobitev nižje poklicne, srednje poklicne, srednje strokovne in višje strokovne izobrazbe. Splošno srednje izobraževanje izvajajo gimnazije. Gimnazija se konča z maturo, ki je splošni pogoj za vpis na univerzo, omogoča pa tudi vpis v višje in visoke strokovne šole.

Visoko šolstvo ima tri stopnje. V prvo se razvrščajo strokovni in univerzitetni študijski programi, v drugo magistrski in v tretjo doktorski študijski programi. Dodiplomskemu univerzitetnemu študiju, ki običajno zahteva tri, štiri, štiri in pol, pet ali šest let študija, sledi oz. sledita eno do dve leti programa za magisterij. Do doktorata se lahko pride na dva načina, in sicer z vpisom štiriletnega študija po diplomi, ki zajema teoretične predmete in osebno raziskovalno delo, ali z dokončanjem dveletnega magistrskega in dveletnega doktorskega študija v obliki osebnega raziskovalnega dela in posvetovanja z mentorji. Strokovni študij, ki traja tri do štiri leta, se nadaljuje z eno- ali dveletnim specialističnim študijem. Neposreden prehod s strokovnega študija na magisterij ali doktorat je izjema.

Odrasli si pridobivajo izobrazbo po posebnih izobraževalnih programih za odrasle ali po programih, ki veljajo za mladino. V Republiki Sloveniji je razvita mreža ljudskih univerz, ki so javne izobraževalne organizacije za odrasle, pestra pa je tudi ponudba javnih šol in zasebnih organizacij za izobraževanje odraslih (Šverc idr., 2007).

5.1.2 ORGANIZIRANOST PREDŠOLSKEGA SISTEMA

V Sloveniji je sistem predšolske vzgoje organiziran enotno za vse otroke od dopolnjenega enajstega meseca starosti pa do dopolnjenega šestega leta oziroma do vstopa v šolo. Predšolska vzgoja ni obvezna. Od leta 1993 je zanjo odgovorno Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Za nacionalno politiko in okvirni program na področju predšolske vzgoje skrbi država. Odgovornost za izpeljavo programov za predšolske otroke pa prevzema občina, ki vrtce tudi ustanavlja in financira (Operčkal, 2015). Predšolsko vzgojo urejata dva zakona, in sicer Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja in Zakon o vrtcih. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja ureja pogoje za opravljanje ter določa način upravljanja in financiranja na vseh področjih vzgoje in izobraževanja. Zakon o vrtcih ureja predšolsko vzgojo, ki poteka v javnih in zasebnih vrtcih (naloga vrtcev, cilji in načela, vrsta možnih programov v vrtcih, financiranje, pogoji za izobrazbo strokovnih delavcev, delovna obveznost vzgojitelja in pomočnika vzgojitelja, zbiranje in varstvo osebnih podatkov v vrtcu itn.). Posamezna vprašanja podrobneje urejajo podzakonski predpisi (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2017).

Predšolska vzgoja in varstvo sta organizirana v za to namenjenih izobraževalnih ustanovah, kot so jasli, centri za otroško varstvo, vrtci in osnovne šole, ali pa se izvajata na domu varuha oziroma otroka. Vrtec je zavod, v katerem poteka načrtna vzgoja predšolskih otrok. To so ustanove, ki skušajo otroku poleg varstva zagotoviti kakovostne ter razvojno primerne učne in socializacijske izkušnje (Operčkal, 2015). Predšolsko vzgojo izvajajo javni in zasebni vrtci. O vpisu otroka odločijo starši. Kjer je treba, mrežo javnih vrtcev dopolnjujejo zasebni vrtci s koncesijo. Javne vrtce ustanavljajo lokalne skupnosti v skladu s potrebami lokalnega prebivalstva. Glede na potrebe staršev in otrok ter v dogovoru z občino lahko vrtci izvajajo različne programe: celodnevne, poldnevne ali krajše. Vzgoja v vrtcih poteka v dveh starostnih obdobjih. V prvo starostno obdobje spadajo otroci od enega do treh let, v drugo pa otroci od treh let do vstopa v šolo.

Programi predšolske vzgoje se financirajo iz občinskih proračunov, plačil staršev in drugih virov. Programe izvajajo vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev (Vzgoja

in izobraževanje v Republiki Sloveniji, 2016/17). Vzgojitelji oziroma strokovni delavci morajo obvladati slovenski knjižni jezik, imeti ustrezno izobrazbo (visokošolski študij, program predšolska vzgoja) ter opravljen strokovni izpit. O tem govori 92. člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2017). Število otrok v oddelku prvega starostnega obdobja ne sme biti večje od dvanajst, v oddelku drugega starostnega obdobja pa dvaindvajset. Pristojni organ lokalne skupnosti ustanoviteljice vrtca lahko glede na razmere in položaj dejavnosti predšolske vzgoje v lokalni skupnosti odloči, da število otrok v oddelku presega število, ki ga določa prejšnji odstavek, za največ dva otroka (PIS).

Organ upravljanja javnega vrtca in šole je svet, organ vodenja pa ravnatelj. Svet vrtca ali osnovne šole sestavljajo predstavniki ustanovitelja, delavcev zavoda in staršev. Ustanoviteljica – občina oziroma država – sodeluje pri upravljanju vrtcev in šol po svojih predstavnikih v svetu ter upravnih postopkih neposredno. Svet javnega vrtca oziroma šole med drugim imenuje in razrešuje ravnatelja, sprejema program razvoja, letni delovni načrt in poročilo o njegovi uresničitvi. Javni vrtec oblikuje tudi svet staršev; ta daje soglasja k nadstandardnemu programu in imenuje svoje predstavnike v svet, sicer pa ima bolj posvetovalno vlogo (Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji, 2016/17).

Cilji predšolske vzgoje v vrtcih so: »razvijanje sposobnosti razumevanja in sprejemanje sebe in drugih, razvijanje sposobnosti za dogovarjanje, upoštevanje različnosti in sodelovanja v skupinah, razvijanje sposobnosti za prepoznavanje čustev in spodbujanje čustvenega doživljanja in izražanja, negovanje radovednosti, raziskovalnega duha, domišljije in intuicije ter razvijanje neodvisnega mišljenja, spodbujanje jezikovnega razvoja za učinkovito in ustvarjalno uporabo govora, pozneje pa tudi branja in pisanja, spodbujanje doživljanja umetniških del in umetniškega izražanja, posredovanje znanja z različnih področij znanosti in iz vsakodnevnega življenja, spodbujanje telesnega in gibalnega razvoja in razvijanje samostojnosti pri higienskih navadah in skrbi za zdravje« (PIS).

Predšolska vzgoja v vrtcih poteka po načelih: demokratičnosti, pluralizma, avtonomnosti, strokovnosti in odgovornosti zaposlenih, enakih možnosti za otroke in starše, upoštevanje različnost med otroki, pravice do izbire drugačnosti in ohranjanja ravnotežja med različnimi vidiki otrokovega telesnega in duševnega razvoja.

V šolskem letu 2016/17 je v Sloveniji izvajalo predšolsko vzgojo 1.136 vrtcev in njihovih enot, organiziranih v 108 samostojnih javnih vrtcev, 196 vrtcev pri osnovnih šolah in 85 zasebnih vrtcev. Velika večina otrok (95 %) obiskuje javne vrtce. Število v vrtce vpisanih otrok nenehno narašča. V zadnjih desetih letih se je to število povečalo skoraj za polovico (za 47 %) (Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji, 2016/17).

5.1.3 NACIONALNI KURIKUL ZA VRTCE

»Kurikulum za vrtce je nacionalni dokument, ki ima svojo osnovo v analizah, predlogih in rešitvah, ki so uokvirile koncept in sistem predšolske vzgoje v vrtcih, kot tudi v sprejetih načelih in ciljih vsebinske preнове celotnega sistema vzgoje in izobraževanja. Je dokument, ki na eni strani spoštuje tradicijo slovenskih vrtcev, na drugi strani pa z novejšimi teoretskimi pogledi na zgodnje otroštvo in iz njih izpeljanimi drugačnimi rešitvami in pristopi dopolnjuje, spreminja in nadgrajuje dosedanje delo v vrtcih« (Bahovec, Kranjc, Cvetko, Umek in Videmšek, 1999, str. 7).

Cilj kurikula je večje upoštevanje človekovih in otrokovih pravic, upoštevanje različnosti in drugačnosti otrok. Otrok je aktiven udeleženec procesa, ki z raziskovanjem, preizkušanjem in možnostjo izbire dejavnosti pridobiva nova znanja in spretnosti. Temeljni poudarki so na vzgojno-izobraževalnem procesu ter na celoti interakcij in izkušenj, iz katerih se otrok uči (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2017).

Kurikul za vrtce je namenjen predvsem vzgojiteljem, pomočnikom vzgojitelja, ravnateljem in strokovnim delavcem. Ob uporabi strokovne literature in

priročnikov jim omogoča strokovno načrtovanje predšolske vzgoje v vrtcu, ki se razvija in spreminja na ravni izvedbenega dela kurikula, ob tem pa upošteva neposredno odzivanje otrok v oddelku, organizaciji življenja v vrtcu in tudi vpetosti vrtca v širše družbeno okolje (Tahirović Camplin, 2011).

Uvodni del kurikula obsega načela, ki jih morajo upoštevati strokovni delavci v vrtcih, ter temeljna strokovna izhodišča, kot so zakonitosti o otrokovem razvoju in učenju, demokratizaciji vsakodnevnih (rutinskih) dejavnosti (npr. hranjenje, počitek), pozitivne interakcije in spoštljiva komunikacija. Opozorjeno je tudi na pomen prikritega kurikula; ta zajema mnoge elemente vzgojnega vplivanja na otroka, ki niso nikjer opredeljeni, a so pogosto v obliki posredne vzgoje učinkovitejši od neposrednih vzgojnih dejavnosti. Kurikul vsebuje tudi napotke za pripravo in uporabo prostora ter sodelovanje s starši. V drugem delu kurikula so predstavljena področja dejavnosti v vrtcu. Ta so skupna za otroke, stare od enega do šest let. Za prvo in drugo starostno obdobje so opredeljena ista »predmetna« področja: gibanje, jezik, narava, družba, umetnost in matematika (Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji, 2016/17).

Cilji, ki jih Kurikulum za vrtce (Bahovec, Kranjc, Cvetko, Umek in Videmšek, 1999, str. 10) narekuje, so sledeči:

- »bolj odprt in fleksibilen kurikulum v različnih programih za predšolske otroke,
- pestrejša in raznovrstnejša ponudba na vseh področjih dejavnosti predšolske vzgoje v vrtcih,
- bolj uravnotežena ponudba različnih področij in dejavnosti predšolske vzgoje v vrtcih, ki hkrati ne onemogoča poglobljenosti na določenih področjih,
- večje omogočanje individualnosti, drugačnosti in izbire v nasprotju s skupinsko rutino,
- oblikovanje pogojev za večje izražanje in ozaveščanje skupinskih razlik (nediskriminiranost glede na spol, socialno in kulturno poreklo, svetovni nazor, narodno pripadnost, telesno in duševno konstitucijo),
- večje upoštevanje in spoštovanje zasebnosti ter intimnosti otrok,

- dvig kakovosti medosebnih interakcij med otroki ter med otroki in odraslimi v vrtcu,
- rekonceptualizacija in reorganizacija časa v vrtcu,
- rekonceptualizacija in reorganizacija prostora in opreme v vrtcu,
- večja avtonomnost in strokovna odgovornost vrtcev in njihovih strokovnih delavcev,
- povečanje vloge evalvacije (kritičnega vrednotenja) pri načrtovanju življenja in dela v vrtcu,
- izboljšanje informiranja in sodelovanja s starši.«

Zakonsko določeni cilji na področju predšolske vzgoje so splošnejši, cilji Kurikuluma za vrtce pa natančnejši, bolj specifični in omejeni na strokovne delavce vrtca. Imajo vlogo pripomočka, da lahko vzgojitelji izpolnjujejo osnovne zakonske cilje in jih uspešno nadgrajujejo s cilji kurikula (Tahirović Camplin, 2011).

5.2 ORGANIZACIJA IN UPRAVLJANJE IZOBRAŽEVANJA NA FINSKEM

Finski izobraževalni sistem je celovit, izrazito neselektiven, voden je s centralno postavljenimi cilji, ki jih dopolnjujejo lokalne implementacije in inovacije. Etos finskega izobraževalnega sistema temelji na kulturi učenja, visokih standardih poučevanja, ki so enaki za vse učence, kar jih opogumlja in krepi njihovo samozavest. Zato so potrebni visoka profesionalnost vzgojiteljev, kvaliteten sistem njihovega izobraževanja in zaupanje v njihovo delo. Etična usmerjenost finskega izobraževalnega sistema temelji na medsebojnem spoštovanju in zaupanju ter nudenju pomoči vsakomur, ki jo potrebuje. Vsa učna področja so enako pomembna, njihova vsebina pa je politično nevtralna. Finski strokovnjaki poudarjajo pomembnost medsebojnega sodelovanja, razvijanja dialoga in skupnega reševanja problemov. Med osnovne vrednote izobraževalnega sistema prištevajo spoštovanje življenja in človekovih pravic, spoštovanje različnih kultur,

spodbujanje trajnostnega razvoja, spodbujanje odgovornosti in dosledno spoštovanje različnosti učencev (Naji, 2012).

Na Finskem je temeljni cilj sistema vzgoje in izobraževanja vsem državljanom zagotoviti enake možnosti za izobraževanje, ne glede na leta, stalno prebivališče, finančno stanje, spol, materni jezik ali veroizpoved. Izobraževanje velja za eno od temeljnih pravic vseh državljanov. Določba o temeljni pravici izobraževanja zagotavlja vsem (ne le finskim državljanom) pravico do brezplačnega osnovnošolskega izobraževanja. Javni organi pa se zavezujejo vsakomur zagotoviti enako možnost, da si poleg osnovnošolskega izobraževanja pridobi tudi ostale stopnje izobrazbe glede na svoje sposobnosti in se lahko razvije, ne da bi ga pri tem oviral ekonomski položaj.

Ministrstvo za izobraževanje in kulturo (ang. Ministry of Education and Culture) je na Finskem pristojno in odgovorno za razvoj in delovanje sistema vzgoje in izobraževanja. Ministrstvo je odgovorno za pripravo izobraževalne zakonodaje. Skupaj s finskim nacionalnim odborom za izobraževanje (ang. The Finnish National Board of Education) razvija cilje, vsebine in metode za primarno in sekundarno izobraževanje ter izobraževanje odraslih (Eurydice).

Kot razvojni odbor ima finski nacionalni odbor za izobraževanje, ki je bil ustanovljen leta 1991, širok nabor nalog, povezanih z razvojem predšolskega, osnovnošolskega, splošnega, srednjega in poklicnega izobraževanja ter izobraževanja odraslih. Odbor je odgovoren za oblikovanje nacionalnega jedrnega kurikula za predšolsko vzgojo, osnovne šole in splošne srednje šole. Pripravlja okvirje za poklicne kvalifikacije in je zadolžen za nacionalna preverjanja znanja. Prav tako deluje kot informacijski center, saj ponuja kakovostne informacije in strokovne storitve na področju izobraževanja in usposabljanja (Maroh, 2016).

Odgovornost za financiranje sistema izobraževanja je tako razdeljena med državo in občine. Državne subvencije za osnovno in srednješolsko izobrazbo so del celotnega državnega financiranja osnovnih občinskih potreb, srednješolske in politehnične ustanove pa imajo financiranje deloma krito tudi glede na uspešnost (Može, 2011).

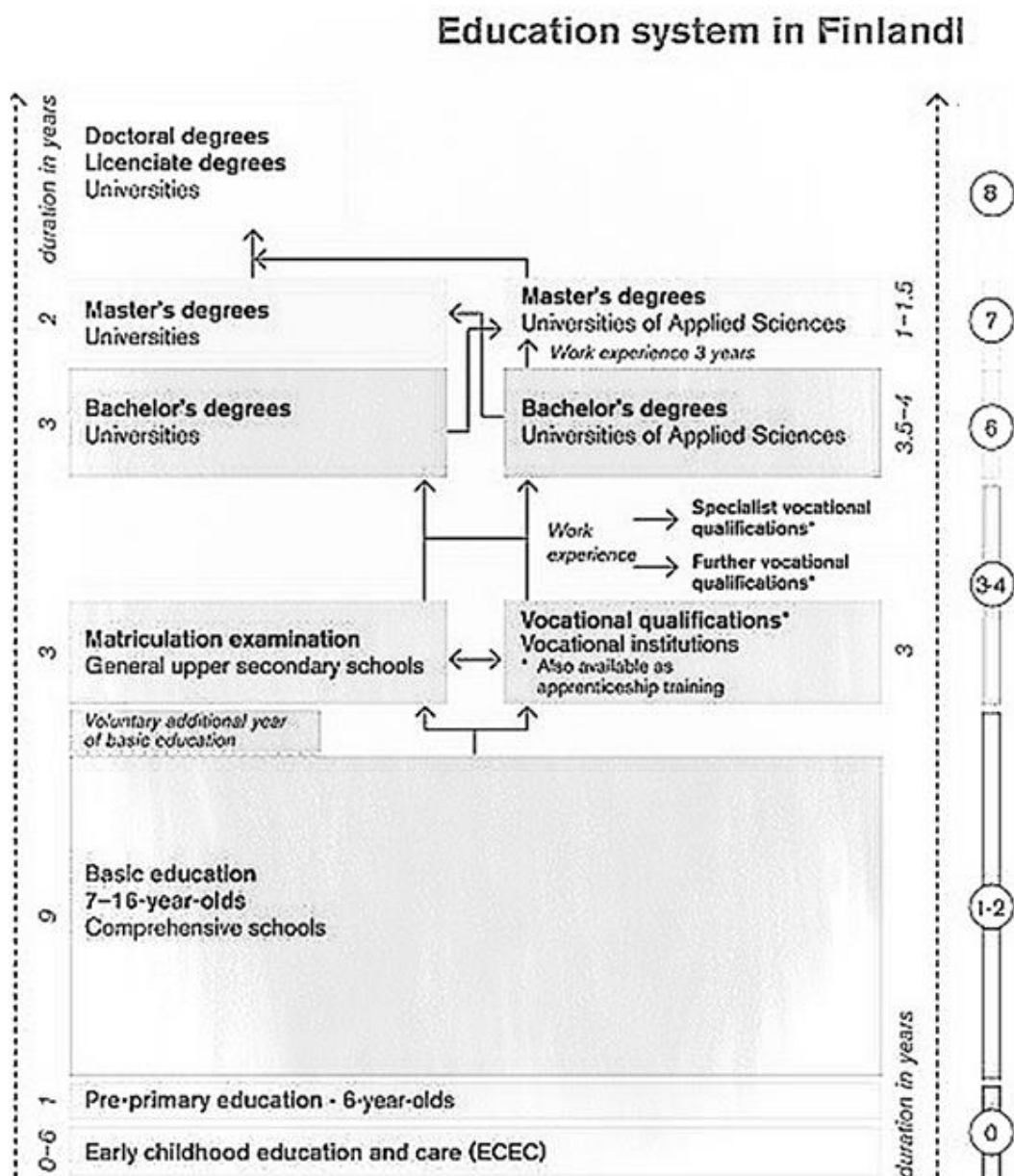
Lokalne oblasti oziroma občine so odgovorne za organizacijo predšolske vzgoje in varstva ter osnovnega šolstva in so le delno odgovorne za financiranje. Naloga lokalnih oblasti je, da ponudi vsem otrokom, vključno z duševnimi ali fizičnimi motnjami, možnost učenja v skladu z njihovimi sposobnostmi (Maroh, 2016).

Občine imajo pravico, da se same odločijo, koliko avtonomije bodo namenile šolam, te pa imajo pravico omogočati izobraževanje glede na lastne administrativne ureditve, dokler izpolnjujejo osnovne predpise, ki jih določa zakon (Može, 2011).

Na Finskem sta uradna jezika finščina in švedščina. Obe jezikovni skupini imata pravico do izobraževanja v svojem maternem jeziku. V najsevernejših predelih Finske živijo domorodci po imenu Sàmi. Ti imajo pravico ohranjati in razvijati svoj jezik in kulturo. Jezik domorodcev je lahko prav tako jezik poučevanja v osnovnih, splošnih in poklicnih srednjih šolah in ga je mogoče poučevati kot materni ali kot tuji jezik (Eurydice).

5.2.1 STRUKTURA SISTEMA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA NA FINSKEM

Slika 2: Struktura sistema vzgoje in izobraževanja na Finskem

Vir 2: http://www.oph.fi/english/education_system

Predšolska vzgoja na Finskem je, v povezavi z dnevnim varstvom, organizirana v institucijah, v katere se otroci vključujejo od devetega ali desetega meseca pa vse do petega leta starosti. Predšolska vzgoja je prostovoljna. S šestim letom se otroci vpišejo v tako imenovano malo šolo. Mala šola poteka v povezavi z osnovnošolskim izobraževanjem, bodisi v ločeni predšolski skupini bodisi

skupaj s tistimi, ki so v prvih letih osnovnošolskega izobraževanja. Od leta 2001 so vse lokalne oblasti otrokom dolžne zagotoviti malo šolo eno leto pred začetkom obveznega osnovnošolskega izobraževanja.

Po Zakonu o osnovnošolskem izobraževanju morajo vsi otroci s stalnim prebivališčem obiskovati osnovno šolo. Obvezno osnovnošolsko izobraževanje se začne v letu, ko otrok dopolni sedem let. Osnovna šola traja devet let, z možnostjo desetega leta, ki je sicer neobvezno. Dodatno leto je namenjeno tistim, ki bi si radi izboljšali ocene oziroma izboljšali vpogled v nadaljnje karijerne možnosti. Učenci, ki so zaključili devetletno osnovno šolo, prejmejo potrdilo o končani osnovnošolski izobrazbi. Osnovno izobraževanje je brezplačno za vse. Njegov cilj je podpreti učenčevu rast v etičnega odgovornega člana družbe, mu zagotoviti znanja in veščine, ki so potrebne za življenje.

Po zaključeni osnovni šoli se učenci lahko vpišejo v srednjo šolo ali pa se zaposlijo. Učenci lahko izbirajo med splošno srednjo šolo, ki vodi do opravljanja mature, ter med poklicno srednjo šolo, ki vodi do poklicnih kvalifikacij. Obe obliki izobraževanja trajata tri leta in sta »odskočni deski« za vpis na univerzo ali politehniko. Približno 50 % učencev z zaključeno osnovno šolo nadaljuje šolanje v splošni srednji šoli. Srednja šola ponuja izobraževanje učencem med šestnajstim in devetnajstim letom starosti. Šola temelji na predmetih (modulih) in ni določena z razredi. Po učnem načrtu šolanje traja tri leta, vendar ga je možno končati v dveh letih, lahko pa traja tudi štiri leta. Splošno srednješolsko izobraževanje je brezplačno, plačljivi so le materiali (Maroh, 2016).

Po končani splošni srednji ali poklicni srednji šoli lahko učenci nadaljujejo izobraževanje na visokošolskem študiju. Finski visokošolski sistem je sestavljen iz dveh sektorjev: univerz in politehnik. Univerze poudarjajo znanstveno raziskovanje in proučevanje, medtem ko imajo politehniko, kot strokovno usmerjeni visokošolski zavodi, bolj praktičen pristop. Univerzo sestavljajo visokošolski zavodi, znotraj katerih je več univerz; tehnološke univerze, poslovne šole in umetniške akademije, ki so usmerjene raziskovalno. Univerza omogoča pridobitev diplome, vpisa na magisterij ali pa na najvišjo stopnjo izobraževalnega

sistema, vpisa na doktorski študij. Vstop na vsa študijska področja je omejen. Na univerzah je diplomu možno zaključiti v treh, magisterij pa v petih letih. Študij, ki vodi do diplome na politehnikah, običajno traja med tri in pol do štiri leta, odvisno od področja študija. Nekatere politehniko ponujajo podiplomski študij (Eurydice).

Izobraževanje in usposabljanje odraslih ponuja državljanom možnost pridobitve izobrazbe in dokončanje kvalifikacije v kateri koli fazi življenja. Vse izobraževanje in usposabljanje, od osnovnošolskega do visokošolskega, je na voljo tudi odraslim. Izobraževati se je mogoče v isti izobraževalni instituciji kot mladi ali v enotah, namenjenim odraslim. Izobraževanje in usposabljanje je na voljo tudi v obliki usposabljanja na delovnem mestu (Maroh, 2016). Izobraževanje odraslih zajema poklicno usposabljanje, splošno izobraževanje, formalno, neformalno izobraževanje ter priložnostno učenje. Izobraževanje odraslih se lahko prične po petindvajsetem letu starosti (Eurydice).

5.2.2 ORGANIZIRANOST PREDŠOLSKEGA SISTEMA

Finska je država z enovitim modelom predšolske vzgoje, ki priznava splošno pravico do predšolske vzgoje. Sistem predšolske vzgoje je organiziran za vse otroke od dopolnjenega devetega ali desetega meseca pa do dopolnjenega sedmega leta starosti oziroma do vstopa v obvezno osnovno šolo. Finska ima ciljno usmerjeno predšolsko vzgojo, ki v ospredje postavlja zgodnje prepoznavanje individualnih potreb otrok (Tahirović Camplin, 2011). Predšolska vzgoja temelji na celovitem izobraževanju in oskrbi otroka. Otrokom nudi varstvo, izobraževanje in smernice, ki pripomorejo k uravnoteženi rasti, razvoju in učenju posameznika. Zakonodaja opredeljuje predšolsko vzgojo kot načrtovano in ciljno usmerjeno, s poudarkom na pedagogiki (Finnish National Agency for Education, 2017).

Ministrstvo za izobraževanje in kulturo je v celoti odgovorno za predšolsko vzgojo in malo šolo. Za nacionalno politiko in okvirni program skrbi finski nacionalni odbor za izobraževanje. Ta na podlagi lokalnih kurikulumov, ki jih

pripravijo občine in ostali ponudniki, izdelata nacionalni kurikulum. Glavni usmerjevalni dokumenti za predšolsko vzgojo so tako: Zakon in uredba o dnevnem varstvu otrok (1973), Nacionalne kurikularne smernice za predšolsko vzgojo in varstvo otrok (2005) in Nacionalni jedrni kurikulum za predšolsko vzgojo in varstvo (2017) (Eurydice).

Predšolska vzgoja se izvaja v vrtcih, družinskih varstvih ali drugih ustanovah. Storitve, ki nudijo izobraževanje in varstvo otrok, se razlikujejo po učnem okolju, izobraževanju in kvalifikacijah, ki jih potrebuje osebje, kadrovske strukturi, velikosti skupin ter po razmerju med otroki in osebjem (Finnish National Agency for Education, 2017).

Ko je otrok star devet ali deset mesecev, imajo starši na voljo več možnosti: otroka vpišejo v javni ali zasebni vrtec, lahko pa eden od staršev ostane doma, dokler najmlajši otrok v družini ne dopolni starost treh let. Starši, ki ostanejo doma, prejema dodatno finančno pomoč. Poleg javnih vrtcev so na voljo tudi alternative oziroma zasebni vrtci, župnije in nevladne organizacije, kamor lahko starši vpišejo otroka. Vsi predšolski otroci imajo pravico do subvencioniranega vrtca. Občine so odgovorne, da otroku zagotovijo pristoječe mesto v vrtcu. Glede na potrebe staršev in otrok ter v dogovoru z občino lahko vrtci izvajajo različne programe: dnevni, večerni, nočni vrtec in vrtec, ki deluje med vikendom. Staršem se nudi tudi možnost, da otroka vpišejo v vrtec za polni delovni čas, ki obsega največ deset ur na dan, ali za polovični delovni čas, ki obsega največ pet ur na dan. Vzgoja v vrtcih poteka v dveh starostnih obdobjih. V prvem starostnem obdobju so otroci, ki so mlajši od treh let, v drugem starostnem obdobju pa otroci, stari od tri do šest let. Ko so otroci stari šest let, se vpišejo v enoletno izobraževanje, ki poteka kot nekakšna mala šola. V njej so otroci vse do obvezne osnovne šole, v katero vstopijo s sedmim letom starosti (Eurydice). Otroci so v vrtcu razvrščeni v skupine. Skupine otrok se lahko oblikujejo na različne načine; glede na starost, odnose s sorodniki ali pa glede na otrokove potrebe (Finnish National Agency for Education, 2017).

Strokovni delavci morajo imeti diplomu iz socialnega varstva in opravljeno specializacijo iz predšolske in socialne vzgoje ali diplomu iz predšolske vzgoje

z možnostjo za nadaljevanje študija na podiplomski ravni (dodatni dve leti). Te vrste izobraževanja omogočajo kvalifikacijo za vzgojitelja; v predšolski vzgoji in varstvu se lahko zaposlujejo tudi razredni učitelji; ti imajo magistrsko izobrazbo. Na mestu pomočnika vzgojitelja pa so zaposlene pediatrične medicinske sestre in pomočniki z različno izobrazbo (Barle Lakota, 2009). Profesionalnost vzgojiteljev je vir visokokakovostnega izobraževanja predšolskih otrok. Vzgojitelj načrtuje dejavnosti za skupino, jih ciljno usmerjeno in s sistematičnim pristopom izvaja, nadgrajuje in na koncu poda tudi oceno o uspešnosti izvedbe (Finnish National Agency for Education, 2017). Razmerje med odraslimi in otroki je v vrtcu urejeno z zakonom. V prvem starostnem obdobju je razmerje med odraslimi in otroki 1 : 4, v drugem starostnem obdobju 1 : 8 ali več (1 : 7 pred letom 2016). Število otrok, prisotnih v skupini, ne sme presegati števila otrok, ki je dovoljeno za tri odrasle osebe.

Predšolska vzgoja poteka v maternem jeziku predvsem za tiste, ki govorijo finsko, švedsko ali jezik Sàmijev. Za ostale otroke, ki govorijo drugi jezik in imajo drugačno kulturno ozadje, pa so podprti s sodelovanjem s predstavniki njihovih kultur. Na ta način se upoštevata jezik in kultura vsakega otroka. Spoštovana so tudi verska prepričanja in ostala osnovna načela staršev (Eurydice).

Namen predšolske vzgoje je spodbujati celostno rast ter razvoj in učenje otrok v sodelovanju z njihovimi skrbniki. Predšolska vzgoja spodbuja enakost in pravičnost med otroki in preprečuje njihovo socialno izključenost. Znanje in spretnosti, pridobljene v vrtcu, krepijo otrokovo samozavest in njegovo vključevanje v družbo. Poleg tega predšolska vzgoja nudi skrbnikom podporo pri izobraževanju njihovih otrok v takšni meri, da so pripravljeni za delo ali nadaljnji študij.

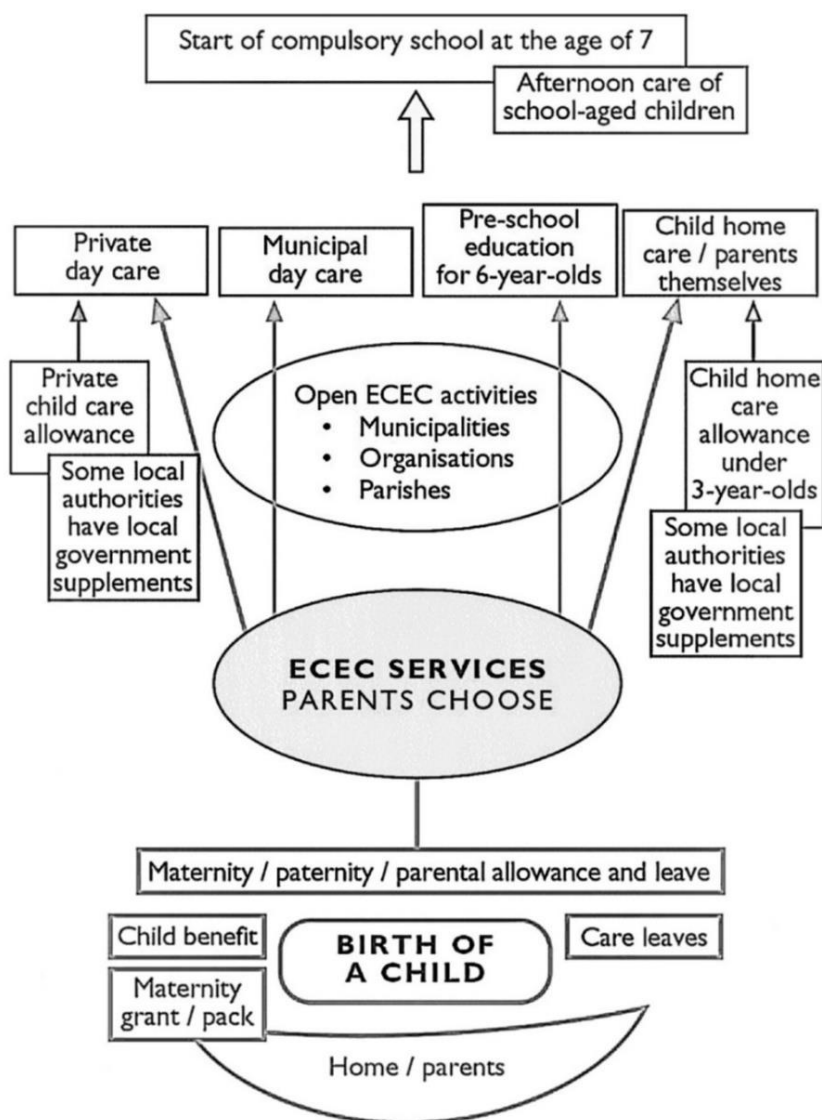
»Cilji predšolske vzgoje so: spodbujati celovito rast, zdravje in dobro počutje vsakega otroka prilagojeno njegovi starosti in stopnji razvoja, podpirati otrokove predpogoje za učenje, spodbujati vseživljenjsko učenje in uresničevati enakopravnost v izobraževalnem procesu, izvajanje dejavnosti, ki temeljijo na igri, telesni aktivnosti, umetnosti in kulturi, kulturni dediščini ter pri tem omogočiti pozitivne učne izkušnje, zagotoviti spodbudno, zdravo, varno učno

okolje, zagotoviti spoštljiv in stabilen odnos med otrokom in vzgojiteljem, zagotoviti vsem otrokom enake možnosti do predšolske vzgoje, spodbujati enakost med spoloma ter pomagati otrokom pri razvijanju njihovih sposobnosti za boljše razumevanje in spoštovanje kulturne dediščine, jezikovnih, kulturnih, verskih in ideoloških ozadij, prepoznavanje otrokovih potreb za zagotovitev primerne individualne podpore, razvijati otrokovo skupinsko delo in njegovo interakcijske sposobnosti, spodbujati otrokove sposobnosti za delovanje z vrstniki, ki ga vodijo k odgovornemu in trajnostnemu ravnanju, spoštovanju drugih ljudi ter ga na ta način vključiti v družbo, zagotoviti, da imajo otroci priložnost sodelovati in vplivati na stvari, ki se nanašajo na njih, ter skupaj z otrokom in otrokovimi starši ali skrbniki, spodbujati otrokov uravnotežen celosten razvoj ter nuditi staršem ali skrbnikom podporo pri vzgoji njihovih otrok« (Finnish National Agency for Education, 2017, str. 20).

»Predšolska vzgoja temelji na načelih: načelo razvoja dobrih medosebnih odnosov, načelo varne rasti, načelo varnega, zdravega okolja, ki otroku dovoljuje igro in širok nabor aktivnosti, pridobivanje razumevanja in mu daje pravico govora, glede na zrelost in starost, otroku nuditi posebno podporo, če jo potrebuje, načelo lastne kulture, jezika, religije in prepričanj« (Heikkilä, Ihalainen in Välimäki, 2004, str. 13).

Struktura finskega predšolskega sistema:

Slika 3: Struktura finskega predšolskega sistema

Vir 3: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70214/Es200414eng.pdf?sequence=1>

5.2.3 NACIONALNI JEDRNI KURIKUL ZA VRTCE

V skladu z zakonom o zgodnjem izobraževanju in oskrbi otrok je Nacionalni jedrni kurikulum zgodnjega izobraževanja in oskrbe otrok nacionalni predpis, ki ga je izdala finska nacionalna agencija za izobraževanje. Lokalni učni in individualni načrti, ki so narejeni za vsakega otroka posebej, se izvajajo v skladu z Nacionalnim jedrnim kurikulumom. Zakon o zgodnjem izobraževanju in oskrbi

otrok ima nadzor nad sestavo Nacionalnega jedrnega kurikula, ki vsebuje določbe in cilje o otrokovih pravicah do predšolske vzgoje. Namen nacionalnega usmerjanja predšolske vzgoje je ustvariti enake pogoje za celostno rast, razvoj in učenje otrok, ki so udeleženi v izobraževalnem procesu. Izhodišče za pripravo temeljne kurikularne reforme so trenutne spremembe okolja, kjer otroci odraščajo in se razvijajo (Finnish National Agency for Education, 2017).

Struktura sedanjega jedrnega kurikularnega sistema je tristopenjska. Nacionalni jedrni kurikulum tvori skladno podlago za kohezivno izvajanje izobraževanja ter vključuje osnovne vrednote, cilje, kriterije in učne vsebine. Lokalni kurikulum vključuje orodja, ki povezujejo nacionalne cilje in smernice izobraževanja z njihovo lokalno implementacijo. Lokalni kurikulum pokriva vsa področja predšolskega dela in prostor za fleksibilnost pedagoškega procesa. Predšolski kurikulum pa daje vzgojiteljem pristojnost, da upoštevajo potrebe in upe otrok ter njihovih staršev, možnosti znotraj učnega okolja in specifične veščine vzgojiteljev samih. Na podlagi predšolskega kurikula oblikuje vrtec svoj letni delovni načrt, vzgojitelji pa svojo letno pripravo in osebne cilje predšolskih otrok (Naji, 2012).

Namen Nacionalnega jedrnega kurikula za predšolsko vzgojo je podpirati in usmerjati razvoj otrok v predšolskem obdobju ter spodbujati izvajanje visokokakovostnega in enakovrednega sistema izobraževanja. Nacionalni jedrni kurikulum določa ključne cilje in vsebine, ki so pripravljene v sodelovanju z vrtci in skrbniki otrok. Določa tudi vsebine otrokovega individualnega načrta. Poleg predpisov vsebuje opise, ki so v pomoč pri razumevanju kurikula. Na koncu vsakega poglavja je seznam z vprašanji, ki so nekakšna vodila za pripravo lokalnega kurikula.

Priprava lokalnega kurikula je obvezna za občinske in zasebne vrtce, pa tudi za zasebna družinska varstva. Lokalni kurikulum je dokument, s katerim se vrtec zaveže k njegovi uporabi, treba pa ga je tudi vrednotiti in razvijati. Pri pripravi lokalnega kurikula morajo biti upoštevane lokalne posebnosti, pedagoški poudarki, potrebe otrok in rezultati razvojnega dela, ki so relevantni za predšolske otroke. Lokalni kurikulum lahko doda nacionalnemu manjše spremembe, a ne sme izključevati

nobenega cilja ali vsebine, ki so določene v zakonu, uredbi ali osnovnem kurikulumu za predšolsko vzgojo.

Po zakonu o predšolski vzgoji ima vsak otrok pravico do sistematičnega in ciljno usmerjenega izobraževanja, vodenja in oskrbe. Da bi bilo to mogoče zagotoviti, je za vsakega otroka, udeleženega v predšolski vzgoji, pripravljen individualni načrt. Individualni načrt je dokument, ki vključuje cilje in ukrepe za otrokov razvoj, učenje in njegovo dobro počutje. Načrt se začne pripravljati takoj, ko otrok vstopi v vrtec ali k zasebniku. Vzgojitelji pripravijo načrt v sodelovanju s starši. Otrokova mnenja in želje morajo biti slišane in vključene v načrt. Vzgojitelji so odgovorni, da najdejo primerne metode dela za posameznega otroka. Cilje, ki izhajajo iz posameznega otroka, je treba upoštevati pri načrtovanju dejavnosti in razvoja učnega okolja za celotno skupino otrok. V pripravi individualnega načrta se upošteva otrokovo znanje, njegove sposobnosti, spretnosti, interese in individualne potrebe. Otrokovo ozadje v smislu jezika, kulture in pogleda na svet je prav tako upoštevano in vključeno v individualni načrt. Individualni načrt bi moral prav tako vključevati informacije o posebnih potrebah otroka. Če ima otrok dolgotrajne bolezni, se mu pripravi individualni načrt zdravstvene oskrbe. Individualni načrt je pregledan vsaj enkrat na leto oziroma kadar za to obstaja razlog.

Nacionalni jedrni kurikulum se poglobljeno ukvarja tudi s poslanstvom predšolske vzgoje, kjer so opisane: obveznosti predšolske vzgoje, oblike predšolske vzgoje, predšolska vzgoja kot del rasti in razvojne poti, osnovne vrednote, koncept učenja, bistvo izobraževanja in poučevanja s pedagoškim poudarkom in prečne kompetence (razmišljanje in učenje, kulturna kompetenca, interakcija in samo izražanje, skrb za sebe in upravljanje vsakdanjega življenja itn.). Prav tako se ukvarja s kulturnim delovanjem predšolskega otroka, kjer so opisani razvoj operativne kulture in njeni vodilni principi (učna skupnost v osrčju operativne kulture, skupnost spodbuja igro in interakcijo, enakopravnost in pravičnost, kulturna raznolikost in jezikovna ozaveščenost, dobro počutje, varnost in trajnostni način življenja), učno okolje in sodelovanje predšolske vzgoje s skrbniki in med sektorji. V četrtem poglavju kurikula sta predstavljena načrtovanje in izvajanje pedagoških dejavnosti. Najprej so opisani okvir

pedagoških dejavnosti, pedagoški dokument, vsestranske metode dela in igra kot vir razvoja, učenja in dobrega počutja, nato pa področja učenja. Ta so skupna za otroke od enega pa do dopolnjenega šestega leta starosti. Za prvo in drugo starostno obdobje so opredeljena enaka področja učenja: bogat svet jezikov, različne oblike izražanja, jaz in naša skupnost, raziskovanje in interakcija z mojim okoljem, jaz rastem, se premikam in razvijam. Četrto poglavje vsebuje še poseben pogled na jezik in kulturo s podpoglavjem dvojezično izobraževanje.

Peto poglavje se ukvarja s podporo otrokovega razvoja in učenja, kjer so opisana: načela, sodelovanje z otrokom, skrbnikom in ostalimi strokovnjaki, izvajanje podpore v predšolskem obdobju in individualni načrt ob zagotavljanju podpore. Poglavje šest se ukvarja s predšolsko vzgojo, osnovano na alternativni pedagogiki ali določenem pogledu na svet. Zadnje poglavje pa je namenjeno ocenjevanju in razvojnim operacijam v predšolskem obdobju (Finnish National Agency for Education, 2017).

Strokovni delavci poleg Nacionalnega jedrnega kurikula uporabljajo še Nacionalni kurikularni smernik za predšolsko vzgojo in varstvo otrok, ki je bil izdan leta 2005. Nacionalni kurikularni smernik za predšolsko vzgojo in varstvo otrok je priporočilo, ki ga je izdal Nacionalni raziskovalni in razvojni inštitut za dobro počutje in zdravje. Smernik poudarja pomembnost razvoja jezika in veselje do učenja. Prav tako daje močan poudarek na pomembnost igre, fizične aktivnosti, izražanja skozi umetnosti in raziskovanje v otrokovem življenju. Slednje je treba upoštevati pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti ter uporabljati kot vodilna načela pri interakciji z otroki. Poudarja tudi, da je za dobro počutje otrok pomembno sodelovanje med strokovnimi delavci in starši. Smernik opredeljuje šest vsebinskih področij: matematična usmerjenost, naravoznanstvena usmerjenost, zgodovinsko-družbena usmerjenost, estetska usmerjenost, etika in religiozna-filozofska usmerjenost.

Vsebinska področja predstavljajo strokovnim delavcem okvir za boljšo organizacijo dela in učnega okolja. Otrokovi interesi in potrebe pa naj bi prav tako usmerjali vsebino izobraževanja (Heikkilä, Ihalainen in Välimäki, 2004).

5.3 PREDŠOLSKA GLASBENA VZGOJA V NAČRTOVANEM KURIKULU V SLOVENIJI

»V slovenskem kurikularnem prostoru je področje glasbe v Kurikulumu za vrtce (1999) sestavni del področja dejavnosti umetnost, kamor sodijo še likovna, plesna, avdio-vizualna in dramska dejavnost« (Denac, 2010).

»Umetnost otroku omogoča udejanjanje ustvarjalnih potencialov, ki se kažejo že v otrokovem igrivem raziskovanju in spoznavanju sveta, ki je zanj neizčrpen vir inspiracije, motivacije in vsebin na vseh področjih dejavnosti. Z umetnostjo se otrok izraža in komunicira, s čimer razvija svojo sposobnost uporabljanja simbolov. V umetnosti lahko otrok predstavi svoja najbolj skrita počutja in čustvene vsebine, natančno opiše ali predstavi neki dogodek ali stvar, lahko se posveča estetskim vidikom, izrazi svojo etično presojo o osebi, dogodku, ali pa eksperimentira z umetniškim jezikom. Pri tem postopno izkuša kompleksna področja realnega sveta skozi majhne obvladljive delčke in spoznava sebe kot samostojnega oblikovalca simbolov in ustvarjalca, svoja dela pa kot pomembne in trajnejše produkte. Z njimi prispeva k oblikovanju okolja, zaradi česar doživlja svojo vlogo v skupnosti kot smiselno in gradi samozavest« (Bahovec, Kranjc, Cvetko, Umek in Videmšek, 1999, str. 37–38).

V Kurikulumu za vrtce so na področju umetnosti za vse umetniške dejavnosti (glasbene, likovne in oblikovalne, plesne, dramske in AV-dejavnosti) navedeni le skupni področni globalni cilji in cilji ter primeri dejavnosti za otroke od prvega do šestega leta starosti. Po posameznih umetnostnih področjih so navedeni od prvega do tretjega leta starosti in od tretjega do šestega leta starosti zgolj primeri dejavnosti. Glasbena vzgoja je torej v Kurikulumu za vrtce opredeljena kot sestavni del področja dejavnosti umetnost. Okvirno oblikovani nacionalni Kurikulum za vrtce sicer prinaša večjo stopnjo avtonomije vrtca in vzgojitelja, zahteva pa strokovno usposobljene izvajalce na vseh področjih dejavnosti (Denac, 2010).

Glasbena vzgoja kot pomemben sestavni del estetske in umetnostne vzgoje zagotavlja temelje za skladen in uravnotežen osebni razvoj. Glasbene

dejavnosti predstavljajo samostojno obliko glasbenega izražanja, vzbujajo veselje do zvoka, igre, gibanja, razvijajo splošne sposobnosti zaznavanja, pozornosti, motorične spretnosti, jezikovno komunikacijo, socialno vedenje itn. S poslušanjem, izvajanjem in ustvarjanjem glasbe vplivamo na otrokov čustveni, socialni, spoznavni in gibalni razvoj.

»Razvijanje glasbene občutljivosti je osnovna naloga predšolske glasbene vzgoje. Občutljivost za glasbo se razvija s spodbujanjem glasbenega doživljanja preko slušnega zaznavanja ter z reproduciranjem, poustvarjanjem in ustvarjanjem glasbenih vsebin. Samo intenzivni glasbeni doživljaj ustvarja pogoje za spontan otroški odziv v glasbenih aktivnostih, v katerih bo otrok ustvarjalec, izvajalec in poslušalec glasbe. Bistveni cilj glasbene vzgoje v predšolskem obdobju so vzbujanje otrokovega veselja do glasbe, spodbujanje doživljanje glasbe ter razvijanje glasbenih sposobnosti in spretnosti« (Denac idr., 2001, str. 109).

5.3.1 CILJI

Eden izmed bistvenih ciljev glasbene vzgoje v predšolskem obdobju je ta, da pri otroku vzbujamo veselje in sproščenost, mu omogočimo doživljanje glasbenih vsebin in hkrati vplivamo na razvoj glasbenih sposobnosti in spretnosti. Zavedati se moramo, kako pomembna je sistematično zasnovana glasbena vzgoja v predšolskem obdobju otroka, saj je zgodnje otrokovo druženje z glasbo tesno povezano z njegovim poznejšim glasbenim vedenjem (Denac, 2010).

Ker glasba sodi v področje umetnosti, si najprej oglejmo cilje, ki so zapisani v Kurikulumu za vrtce (Bahovec, Kranjc, Cvetko, Umek in Videmšek, 1999, str. 38–39), s področja umetnosti:

- »Spodbujanje radovednosti in veselja do umetniških dejavnosti, umetnosti in različnosti,
- spodbujanje doživljanja, izražanja in veselja do lepote,
- doživljanje umetnosti kot del družbenega in kulturnega življenja,
- doživljanje in spoznavanje umetniških del,

- razvijanje umetniške predstavljalnosti in domišljije z zamišljanjem in ustvarjanjem,
- negovanje in razvijanje individualnih ustvarjalnih potencialov v fazah doživljanja, zamišljanja, izražanja, komuniciranja in uveljavljanja na področju umetniških dejavnosti,
- odkrivanje in negovanje specifičnih umetniških sposobnosti in nadarjenosti,
- razvijanje prostorskih, časovnih, vizualnih, slušnih in telesnih predstav ter predstav o umetnosti, komunikaciji, sebi in drugih,
- negovanje, spodbujanje in razvijanje čutnega doživljanja z usmerjenjem povečane pozornosti v občutenje telesa, tipanje, opazovanje in poslušanje sebe ter izbranih virov iz okolja,
- negovanje in spodbujanje bogatega ter razgibanega odzivanja na notranji in zunanji svet,
- razvijanje sposobnosti umetniškega izražanja čutnega, čustvenega, miselnega, estetskega in vrednostnega doživljanja,
- doživljanje in spoznavanje komunikacije z in o likovnih, glasbenih, plesnih, dramskih, filmskih, televizijskih delih,
- doživljanje in spoznavanje umetniških jezikov in njihovih izraznih lastnosti,
- razvijanje sposobnosti izražanja istih doživetij v različnih umetniških jezikih, plesnem, dramskem, likovnem, glasbenem, filmskem idr.,
- uporaba in razvijanje spretnosti; spoznavanje, raziskovanje, eksperimentiranje z umetniškimi sredstvi (telesom, glasom, materiali, predmeti, instrumenti, tehnikami in tehnologijami) in njihovi izraznimi lastnostmi,
- spodbujanje splošne ustvarjalnosti pri pripravi, organizaciji in uporabi sredstev in prostora.«

Pri načrtovanju, izvajanju in vrednotenju predšolske vzgoje na področju glasbe pa sledimo naslednjim nalogam in ciljem:

- »spodbujati veselje do glasbe;
- razvijati interes in željo po glasbenem udejstvovanju;
- spodbujati doživljanje glasbe;
- razvijati glasbeno občutljivost;
- zagotoviti otrokom možnosti lastnega izvajanja glasbe;

- omogočiti otrokom aktivno poslušanje glasbe ter izražanje glasbenih doživetij in predstav glasbenega dela zlasti z gibalno-rajalno, plesno in tudi likovno ter besedno komunikacijo;
- z izbiro umetniških vrednih del, primernih otrokovi starosti, vplivati na razvoj estetskega okusa;
- razvijati glasbeno ustvarjalnost;
- razvijati glasbene sposobnosti (melodični in ritmični posluš) in izvajalske spretnosti (tehniko petja in igranja na glasbila).«

»Delo vzgojitelja je zasnovano na spodbujanju doživljanja glasbe in glasbenih (prepevanje, petje, spremljanje, reproduciranje, ustvarjanje vokalnih in instrumentalnih vsebin, poslušanje, izražanje glasbenih doživetij ter predstav z gibalno, likovno in verbalno komunikacijo ...) ter splošnih metodah dela, pri katerih posebno mesto zavzema igra« (Denac idr., 2001, str. 109).

5.3.2 NAČELA

»Načela, zapisana v Kurikulumu za vrtce, pomenijo osnovo za načrtovanje, izvajanje in vrednotenje vzgojno-izobraževalnega procesa glasbene vzgoje« (Denac, 2010, str. 79).

5.3.2.1 NAČELO URAVNOTEŽENOSTI

Vzgojitelj naj bi pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa glasbene vzgoje upošteval načelo uravnoveženosti med različnimi vidiki otrokovega telesnega in duševnega razvoja ter posameznimi področji dejavnosti v vrtcu. Oblikovati je treba celosten uravnovežen proces, ki ne dopušča enostranskosti v smislu spodbujanja samo čustvenega, spoznavnega in gibalnega razvoja. Čustveni procesi spodbujajo aktivnosti na spoznavnem in gibalnem področju. Prav na interakcijskem odnosu procesov čustvenega, spoznavnega in gibalnega polja pa temelji glasbeni razvoj« (Denac, 2010, str. 80).

5.3.2.2 NAČELO STROKOVNE UTEMELJENOSTI KURIKULA

»Podlaga za načrtovanje vzgojno-izobraževalnega procesa je dobro poznavanje razvojnih zakonitosti otrok. Razvoj je stalen in dinamičen proces, ki vključuje spremembe na afektivnem, kognitivnem in psihomotoričnem področju otrokove osebnosti. Šele na osnovi poznavanja razvojnih zakonitosti otrok lahko opredelimo naloge in cilje za posamezno razvojno stopnjo. Oblikovanje glasbenopredmetnih ciljev na stopnji načrtovanega kurikulumuma je bistvenega pomena za sistematično spremljanje razvoja glasbenih sposobnosti otrok in za zagotavljanje strokovne avtonomnosti področja glasbe. V procesu operativnega načrtovanja moramo pri oblikovanju strokovno-predmetnih ciljev izhajati iz splošnih načel kurikulumuma in področno opredeljenih globalnih ciljev« (Denac, 2010, str. 80–81).

5.3.2.3 NAČELO HORIZONTALNE POVEZANOSTI

»Ker je predšolskemu otroku doživljanje in razumevanje sedanosti in prihodnosti sveta kot nedeljiva celota, moramo pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela upoštevati enotnost in skladnost ter integracijo med posameznimi področji otrokovega razvoja. To metodično načelo mora biti v predšolski pedagoški praksi zastavljeno tako, da vključuje naravno prepletanje posameznih predmetnih področij, tako v smislu vsebine kot vidikov otrokovega razvoja in učenja« (Denac, 2010, str. 81–82).

5.3.2.4 NAČELO RAZVOJNO-PROCESNEGA PRISTOPA

»V teoriji in praksi načrtovanja se srečujemo z učno-snovnim, učno-ciljnim in procesno-razvojnim modelom načrtovanja. Iz omejenih modelov izhajajo tudi splošna konceptualna izhodišča pri načrtovanju in pripravi vzgojno-izobraževalnega procesa. Osnovna klasifikacija modelov izhaja iz posameznih elementov kurikulumuma (cilji, vsebine, metode, evalvacije), ki pomenijo izhodišče za načrtovanje drugih vsebinskih elementov kurikulumuma.

V učno-snovnem modelu načrtovanja vsebina predstavlja izhodišče za načrtovanje ciljev in metod dela. V učno-ciljnem modelu so nameni vzgojno-izobraževalnega procesa opredeljeni s cilji. Cilji predstavljajo izhodišče za načrtovanje vsebin in metod dela. Večina kurikularnih teoretikov poudarja prednost učno-ciljnega načrtovanja pred učno-snovnim načrtovanjem.

Temeljno delo na tem področju je Taksonomija učnih ciljev Benjamina Blooma, ki je poskušal vzgojno-izobraževalne cilje hierarhično razporediti v tri skupine: kognitivne, afektivne in psihomotorične. Na področju glasbene vzgoje je možno izraziti cilje želenih vedenjskih vzorcev velikokrat samo pri ciljnih kognitivne razsežnosti, cilje afektivne razsežnosti pa je težko ali nemogoče enopomensko izraziti v obliki otrokovih vedenj. Zato je samo učno-ciljna strategija načrtovanja na področju glasbene vzgoje neprimerna in jo moramo dopolniti s procesno-razvojno strategijo načrtovanja.

Osnovni cilj procesno-razvojnega modela je razvoj otrokove rastoče sposobnosti za avtonomno ravnanje. Avtonomija, iz katere smo izhajali, je v svojem bistvu moralna avtonomija, kajti sprejemanje avtonomnih odločitev in stališč mora vključevati tudi sprejemanje avtonomnih moralnih odločitev. Procesno-razvojni model torej vključuje tudi afektivno dimenzijo, ki pomeni pogoj za uspešen moralni in socialni razvoj otrokove osebnosti.

Ker so umetnostna področja izrazito vzgojna in cilji vključujejo otrokovo čustvovanje, ustvarjanje, socializiranje in vrednotenje, mora biti težišče vzgojnega dela tudi na vzgojnem procesu in ne samo na rezultatih« (Denac, 2010, str. 82–84).

5.3.3 VSEBINE

»Pomembna sestavina načrtovanja vzgojno-izobraževalnega proces je vsebina. Šele ko imamo oblikovane cilje, izberemo ustrezno vsebino. Pri neposrednem načrtovanju se pogosto dogaja, da se načrtovanje vzgojno-izobraževalnega procesa začne z vsebino in je vsebina tista, ki pomeni izhodišče za načrtovanje

ostalnih didaktičnih prvin. Pri načrtovanju vsebine mora biti vzgojitelju od vsega začetka jasno, kaj želi pri vzgojno-izobraževalnem delu doseči in katerim ciljem bo sledil« (Denac, 2010, str. 52).

»Pri izbiri glasbenih vsebin moramo upoštevati:

- umetniško vrednost glasbenih del,
- raznolikost glasbenih vsebin,
- splošni in glasbeni razvoj otroka,
- značilnost okolja, v katerem otroci živijo, in
- interes otrok« (Denac, 2010, str. 52).

Glasbene vsebine izbiramo glede na starost otrok (od prvega do tretjega leta ali od tretjega do šestega leta starosti). Pred reproduciranjem glasbenih vsebin zagotovimo otrokom dovolj časa za ustvarjalno igro (ustvarjanje, eksperimentiranje s toni, šumi). Izbira vsebine se navezuje na aktualne tematske sklope, ni pa to obvezujoče. Pri reproduciranju ritmičnih in melodičnih vsebin si otroci razvijajo glasbeno pomnjenje in sposobnost koncentracije (Bobik, 2016).

»Vzgojno-izobraževalne teme povezujejo glasbene vsebine z naravnim, družbenim okoljem in predstavljajo vsebinsko integracijo glasbe z drugimi področji oziroma predmeti.

Glasbene vsebine lahko razdelimo na:

- vokalne, besedne vsebine,
- vokalno-instrumentalne, programske vsebine,
- instrumentalne, absolutne ali programske vsebine« (Denac, 2010, str. 52–53).

5.3.4 GLASBENE DEJAVNOSTI

»Glasbene dejavnosti strukturirajo cilje in vsebino vzgojno-izobraževalnega procesa in predstavljajo kompleksno vsebinsko členitev znotraj kurikuluma« (Denac, 2010, str. 54).

V kurikulumu je naštetih nekaj primerov glasbenih dejavnosti. Najprej so podani primeri glasbenih dejavnosti do otrokovega tretjega leta starosti:

»Otrok

- s petjem, igranjem, poslušanjem in z izmišljanjem glasbe doživlja, poustvarja, ustvarja, se z njo izraža in komunicira;
- ritmično izreka enostavne ljudske in otroške izštevance in šaljivke;
- petje in ritmično izreko spremlja z glasbili ali gibanjem;
- posluša, posnema in razlikuje zvoke iz narave in okolja;
- posluša izvedbe in posnetke izbranih del glasbene literature;
- poje otroške, ljudske in umetne pesmi v obsegu svojega glasu;
- izvaja ritmične vzorce s ploskanjem, topotanjem, tleskanjem, udarjanjem ipd. in igranjem na mala glasbila;
- spontano si izmišlja ritmično-melodične vzorce;
- doživlja in opazuje igranje ter petje odraslega in starejših otrok;
- posluša glasbene pravljice in sodeluje v njih« (Bahovec, Kranjc, Cvetko, Umek in Videmšek, 1999, str. 41).

Nato pa so podani še primeri glasbenih dejavnosti od otrokovega tretjega pa do njegovega šestega leta starosti:

»Otrok

- glasbo izvaja, ustvarja, posluša, si jo izmišlja in se z njo izraža ter komunicira;
- ritmično izreka ljudske in otroške izštevance in šaljivke;
- ritmično izreko ter petje spremlja z različnimi glasbili ali z gibanjem;
- posluša, posnema in upodablja zvoke iz narave in okolja;
- posluša izvedbe in posnetke izbranih del glasbene literature;
- poje otroške, ljudske in umetne pesmi v obsegu svojega glasu;
- izvaja ritmične, melodične in ritmično-melodične vzorce s ploskanjem, topotanjem in igranjem na mala ritmična in melodična glasbila;
- posluša, izvaja in pomni ritmično-melodične celote;
- preizkuša zvočne značilnosti glasu in glasbil;
- išče in izdeluje enostavna zvočila in glasbila ter igra nanje;

- se igra, posluša, izvaja, si izmišlja zvoke in glasbo ter odkriva in spoznava značilnosti zvoka; jakost, trajanje, barvo in tonsko višino;
- sodeluje pri glasbenih didaktičnih igrah« (Bahovec, Kranjc, Cvetko, Umek in Videmšek, 1999, str. 43).

»Cilje glasbene vzgoje, zapisane v kurikulumu za vrtce, uresničujemo v okviru štirih različnih glasbenih področjih: glasbeno izvajanje, poslušanje glasbe, ustvarjanje v glasbi in ob glasbi ter glasbene sposobnosti in spretnosti« (Denac idr., 2001, str. 110).

V okviru razvijanja glasbenega izvajanja sta pomembni dve glasbeni dejavnosti: petje pesmi in igranje na glasbila.

5.3.4.1 PETJE PESMI

Petje pesmi je najbolj razširjena oblika muziciranja otrok v predšolskem in zgodnjem šolskem obdobju. Petje bo otrokom v večje veselje, če bo vzgojitelj upošteval naslednje:

- »pesem mora biti prisotna v vsakdanjem življenju otrok kot nekaj samoumevnega;
- petje je izraz čutnega stanja in predpostavlja povečano emocionalno pripravljenost. Čustveni odnos do pesmi se razvija z večkratnim petjem iste pesmi, zato ne smemo slediti cilju, da bi otroke naučili čim več pesmi. Otroke moramo spodbuditi, da bodo tiste pesmi, ki jih poznajo, peli z veseljem in jih spontano oblikovali z instrumentalno spremljavo ali povezali z gibalno-plesno dejavnostjo;
- ker se otroci učijo peti po metodi imitacije, je zelo pomembno, da vzgojitelj doživeto in estetsko interpretira pesem;
- pesem pojemo v zapisani intonaciji – pred vsakim petjem pesem intoniramo (pojav zniževanja glasovnega obsega otrok dajemo v premislek vzgojiteljem, ki velikokrat ne upoštevajo zapisane intonacije in pojejo v tonaliteti, ki ustreza njim in ne otroku – pesem intonirajo prenizko);

- pri prvem srečanju s pesmijo ne sledimo cilju, da bi otroci samostojno peli besedilo in melodijo, saj bi bila s tem presežena sposobnost koncentracije in dojemanja otrok. Predvsem je pomembno, da otroci pesem čustveno doživijo;
- otroci morajo prvič slišati pesem kot celoto. Začetno usvajanje pesmi mora biti od 2. do 7. leta otrokove starosti celostno;
- besedilo oziroma vsebino pesmi vključimo v krajšo pripoved, razgovor, igro. Interes za pesem zbudimo z deklamacijo, lutko, z različnimi ponazorili. Oblike, kjer je prisotnih več umetniških področij, vplivajo na doživljanje in razumevanje celostnega sveta otrok;
- paziti moramo, da ne pride do mehničnega ponavljanja, reproduciranja pesmi, ki je lahko vzrok nezainteresiranosti otrok. Poskrbeti moramo za estetsko interpretacijo pesmi (izraznost, dinamika, tempo, dihanje, fraziranje, dikcija);
- spodbujamo iniciativen in kritičen odnos otrok do pesmi, povabimo jih k izbiri in oblikovanju izvajalskih načinov. Ne smemo biti zaskrbljeni, če otrok, kljub razgovoru o načinu izvajanja, pesmi ne zapoje tako, kot je predlagana. Velikokrat se zgodi, da lastnih interpretacijskih predstav ne more prenesti v izvedbo, ker svojega izvajanja ne zna poslušati;
- izbrati moramo otrokom in času primerno pesem. Prednost dajemo pesmim z enostavnimi, otrokom razumljivimi besedili, ki imajo umetniško vrednost. Sprva izbiramo pesmi, kjer sta jezikovni in pesemski ritem identična. Glede na ritmične danosti pesmi lahko zvočno izpostavimo npr. pavze, ponavljanje ritmičnih ali melodičnih motivov. Istovetnost jezikovnega in glasbenega ritma spodbuja k hitrejši zapomnitvi pesmi. Izbiramo tudi pesmi, s katerimi spodbujamo oblikovanje glasu, pravilno izreko glasov (soglasniki, samoglasniki, sičniki, šumevci, rimana besedila), ali pesmi, s katerimi spodbujamo pravilno dihanje in gibljivost organov za artikulacijo. Ob vsebini in besedilu pesmi moramo biti pri izbiri pozorni tudi na njene glasbene posebnosti (melodijo, ritem, tempo, dinamiko). Ugotoviti moramo, ali je obseg melodije pesmi primeren glasovnemu obsegu otrok. Za najmlajše otroke izbiramo pesmi z manjšim tonskim obsegom. Začnemo s tri-, štiri- in pettonskimi pesmimi. Enkrat črtani g je osrednji ton otrokovega glasovnega obsega. Tonski obseg postopoma širimo na šest tonov in eno oktavo. Težiti moramo k širjenju tonskega obsega navzgor. Sicer pa je glasovni obseg

odvisen od otrokove starosti, dispozicij in lastne glasbene aktivnosti otrok, zato so možna odstopanja« (Denac, 2010, str. 56–57).

5.3.4.2 IGRANJE NA GLASBILA

»Otroci lahko igrajo na mala glasbila (Orffova glasbila, improvizirana glasbila), lastna glasbila in druga glasbila. Z igranjem na različna ritmična in melodična glasbila omogočamo otrokom:

- razvijanje melodičnega in ritmičnega posluha,
- razvijanje drobne motorike (natančnost, skladnost, zanesljivost),
- usvajanje pravilne izvajalske tehnike,
- uvajanje v skupinsko muziciranje,
- samostojno izbiro instrumentov za slikanje različnih razpoloženj in vsebin,
- eksperimentiranje z zvokom,
- izvajanje melodičnega in ritmičnega ostinata in odmeva,
- izvajanje instrumentalnih vsebin z upoštevanjem dinamičnih in agogičnih posebnosti,
- izvajanje spremljav na osnovi mere, ritma pesmi in ostinatnega motiva,
- izvajanje večglasnih ritmičnih spremljav,
- reproduciranje melodičnih in ritmičnih motivov,
- ustvarjanje melodičnih in ritmičnih motivov ...« (Denac, 2010, str. 58).

5.3.4.3 POSLUŠANJE GLASBE

Otrok že v predšolskem obdobju eksperimentira, raziskuje zvoke različnih barv, glasnosti, trajanja, višine, ustvarja na glasbila in si pridobiva prve izkušnje na področju poslušanja glasbe. S poslušanjem glasbe vplivamo na čustveni razvoj, na razvoj estetske kulture in glasbenih sposobnosti. Otrok v tem procesu odkriva poseben svet, svet tonov (Denac, 2010).

»Pri otroku želimo:

- poglobljati in oblikovati njegovo željo po poslušanju glasbe,
- spodbujati veselje in ugodno počutje ob poslušanju glasbe,
- vplivati na njegovo čustveno občutljivost,
- razvijati njegovo sposobnost pozornega poslušanja,
- postopoma razvijati osnove estetskega glasbenega okusa« (Denac, 2010, str. 59–60).

Da bo otrok glasbo doživel in razumel, je potrebno sistematično in aktivno poslušanje. Pri aktivnem poslušanju sodelujejo ob emocionalnih tudi spoznavne funkcije. V procesu glasbene percepcije se mišljenje in čustvovanje prepletata in dopolnjujeta, njuna globina in delež pa sta odvisna od občutljivosti, doživljajske moči in glasbene osveščenosti poslušalca. V predšolskem obdobju otroka je vsekakor primaren doživljaj, ki izhaja iz celostne vsebine, mišljenje pa omogoča razumevanje glasbene oblike. Doživljanje je bistveno za vsako umetniško ustvarjanje (Denac, 2010).

Otroke privlačijo glasbena dela, ki v njih vzbujajo različna razpoloženja (veselje, žalost, strah, presenečenje ...), ali dela, ki so vsebinsko zanimiva (glasba nekaj pripoveduje). Otroku so tudi izrazito ritmična glasbena dela, ki ga spodbujajo h gibanju (plesna glasba, koračnice ...), in glasbena dela, ki ga spodbujajo k prepevanju melodije, zanimiva. Otrok pri poslušanju glasbe doživlja in zaznava zvočne kontraste v glasbi (tiho – glasno, počasi – hitro, dolgo – kratko, visoko – nizko, navzgor – navzdol) in izraža navdušenje nad različnimi zvočnimi dražljaji. Pred poslušanjem glasbenega dela moramo pripraviti prostor ter poskrbeti za ustrezno motivacijo. Otrok lahko svoja doživetja glasbenega dela ali zvočne predstave tudi izrazi, in sicer gibalno, likovno ali verbalno« (Denac, 2010).

5.3.4.4 USTVARJANJE V GLASBI IN OB GLASBI

»Otrok lahko ustvarja v glasbi in ob glasbi v okviru gibalno-plesne, likovne ali besedne izraznosti. Prve oblike ustvarjanja v glasbi pri otroku zaznamo že

v predšolskem obdobju. Mlajši otroci spontano vokalno ali instrumentalno ustvarjajo med igro.

Igra ponuja vrsto situacij, ki spodbujajo otroke k:

- raziskovanju sveta zvokov,
- eksperimentiranju z glasom, materiali, sredstvi, instrumenti,
- spontanemu izmišljanju melodije in besedila (izmišljarija),
- pevskega izmišljanju na dano besedilo, npr. deklamacijo, izštevanko, uganko, pogovor,
- oblikovanju spremljav na glasbilih,
- ustvarjanju lastnih instrumentalnih skladb,
- ustvarjanju zvočnih slik, melodičnih in ritmičnih vprašanj in odgovorov,
- oblikovanju in izdelovanju otroških glasbil ...« (Denac idr., 2001, str. 118)

»Cilj ustvarjanja v glasbi ni v ustvarjalnem produktu oz. izdelku, ki ima določeno umetniško vrednost, temveč v samem procesu ustvarjanja. Otrok pri ustvarjalnih glasbenih dejavnostih čuti zadovoljstvo že ob prvih ustvarjalnih poskusih. Ima občutek, da njegove izvirne domislice sprejemamo. Zavedati se moramo, da na otrokovo ustvarjalnost v veliki meri vpliva spodbudno okolje ter lasten zgled vzgojiteljice. Otrok ustvarja tudi ob glasbi. Preko gibalnih, likovnih in besednih dejavnosti ustvarjalno izraža glasbena doživetja ali zvočne predstave. Ustvarjanje ob glasbi pomeni v bistvu povratno informacijo o doživljanju in zaznavanju določenega glasbenega dela« (Denac idr., 2001, str. 119).

5.3.4.5 GLASBENE SPOSOBNOSTI IN SPRETNOSTI

»To področje predstavlja rezultat dejavnosti izvajanja, poslušanja in ustvarjanja. Vključuje razvoj in učenje:

- elementarnih posluhov (melodični in ritmični posluh),
- pevskih in instrumentalnih spretnosti (dih, izreka, motorika) ter
- glasbenega besednjaka (temeljni glasbeni pojmi).

Razvoj glasbenih sposobnosti in spretnosti je dolgotrajen proces, ko otrok v procesu učenja doživljajsko in miselno predeluje glasbene izkušnje in se glasbeno razvija (Denac idr., 2001, str. 119).

5.4 PREDŠOLSKA GLASBENA VZGOJA V NAČRTOVANEM KURIKULU NA FINSKEM

Po besedah Anne Nummirant, diplomirane vzgojiteljice predšolskih otrok, zaposlene v vrtcu Hertta v Helsinkih, je bilo o sestavi in besedilu kurikula opravljenih veliko študij in raziskav, zato je posamezno področje oziroma v našem primeru glasbena vzgoja opisana v vsakem delčku kurikula, za kar je potrebno znanje, da bi razumeli in doumeli, česa vse se dotika posamezno področje oziroma glasbena vzgoja. V tem poglavju zatorej ne bo možno razvrstiti in opisati tako konkretnih ciljev, načel, vsebine in glasbene dejavnosti, saj jih finski kurikul ne vsebuje na ta način.

V nadaljevanju se bomo predstavili na Finsko, natančneje v Helsinke, zato bomo kot vir navajali lokalni kurikul mesta Helsinki ter ga povezali z besedami diplomirane vzgojiteljice Anne Nummirant. Še prej pa bi izpostavil dve besedi. Prva beseda, ki je v slovenskem prostoru oziroma v vrtcu slišana redkeje, je igra in druga, ki je v našem prostoru oziroma v vrtcu skoraj nepoznana pri glasbeni vzgoji, je emocija oziroma natančneje besedna zveza izražanje čustev. Da bi opredelili ti dve poimenovanji, moramo pojasniti vlogo glasbe pri predšolskem otroku na način, kot jo vidijo Finci, ter so jo, nekoliko prekrito, zapisali v lokalni in nacionalni kurikul.

Osredotočili se bomo na štiri glavna področja. Ta so: učno okolje, kulturne kompetence, interakcija in izražanje, kulturna raznolikost ter jezikovna ozaveščenost in področja učenja. Dodali bomo še poglavje igra, saj tega Finci postavljajo v samo jedro kurikula in posledično na ostala področja oziroma v našem primeru na področje glasbe. Zadnje poglavje pa bo namenjeno elementom glasbe in načinom dela.

5.4.1 UČNO OKOLJE

Otroci rastejo, se razvijajo in učijo v interakciji z drugimi ljudmi in okoljem. Otroci so radovedni in se želijo učiti novih stvari, osvojena znanja pa si želijo vedno znova ponavljati. Učenje je tako celovito in se dogaja povsod. Učenje se dogaja tudi, ko otroci opazujejo in preučujejo svoje okolje ter posnemajo dejanja drugih ljudi. Otroci se učijo z igranjem, gibanjem, raziskovanjem ter izražanjem samih sebe in dejavnostmi, ki temeljijo na umetnosti. Pomembno je, da so nova znanja in spretnosti, ki se jih učijo, povezana z njihovimi razvojnimi kompetencami, svetom, ki ga doživljajo, ter njihovim kulturnim ozadjem. Otroci se najbolje učijo, ko se počutijo dobro in varno. V varnem okolju otrok izraža različna čustva. Vzgojiteljeva naloga je, da otroku z različnimi metodami in oblikami dela pomaga, da izrazi svoja čustva, saj pozitivne čustvene izkušnje in odnosi z ljudmi spodbujajo učenje. To je eden temeljnih ciljev glasbene vzgoje v finskem kurikulumu. Skozi celoten kurikulum so čustva ter občutki, ki jih otrok doživlja, primarni in najpomembnejši ter jih je treba razvijati. Glasbena vzgoja ima pri tem to vlogo, da s pomočjo njenega delovanja najlažje in najučinkovitejše dosegamo tovrstne cilje. Vzgojiteljica Anna pravi, da je treba jokajočega otroka ali otroka, ki se počuti nelagodno, vzeti v naročje ter mu začeti prepevati, igrati ali predvajati glasbo itn. To otroka vidno pomirja in mu nudi občutek varnosti. S tem mu zagotovimo zdravo in varno učno okolje ter izpolnimo primarni cilj glasbene vzgoje. Za varno in zdravo učno okolje so otroci in vrtci zelo močno povezani z lokalno skupnostjo, ki močno spoštuje lokalne in državne kulturne tradicije. Tako so na primer helsinški vrtci povezani z gledališči, filharmonijami, domovi za ostarele in širšo lokalno skupnostjo. To, da so otroci vključeni v lokalno okolje, poveča njihov občutek pripadnosti, sprejetosti in jim daje občutek varnosti, prav tako pa je to pomembno v prehodu med oskrbo, ki jo otrok prejema doma, in v času, ko začne obiskovati vrtec. Vseskozi je glasba tista, ki predstavlja most med otrokom in njegovo vključitvijo v okolje. Pravzaprav bi lahko dejali, da otroku glasba predstavlja varno interakcijo z okoljem, ki jo otrok doživlja s pozitivnimi čustvi. Glasbena vzgoja se zavzema in postavlja izražanje čustev kot prvi in najprimernejši glasbeni cilj (Helsingin Varhaiskasvatussuunnitelma).

5.4.2 KULTURNE KOMPETENCE, INTERAKCIJA IN IZRAŽANJE

Osnove učnega načrta za predšolsko vzgojo opisujejo pet interdisciplinarnih področij usposobljenosti:

- razmišljanje in učenje,
- kulturne kompetence, interakcije in izražanja,
- skrb zase in vsakdanje spretnosti,
- večstranskost in komunikacija z digitalno tehnologijo,
- sodelovanje in vpliv.

Če bi se poglobili v vsako točko oziroma posamezno področje, bi lahko videli, da se glasbena vzgoja dotika prav vsakega izmed teh, kljub temu pa je najbolj prisotna v drugi točki oziroma točki kulturne kompetence, interakcija in izražanje. Navedeno področje govori o tem, da finski otroci odraščajo v kulturno, jezikovno in vizualno raznolikem svetu, kar pomeni, da se poudarja pomen kulturnosti oziroma kulturnega znanja. Otrokove kompetence vključujejo sposobnost poslušanja, prepoznavanja in interakcije ter sposobnost izražanja in razumevanja drugih, kar ima velik pomen pri izgradnji identitete otroka in posledično njegovem dobrem počutju. Dobra interakcija z ljudmi v raznolikem svetu iz različnih kulturnih ozadij zahteva poznavanje in spoštovanje lastnega kulturnega ozadja in pogleda na svet. Naloga predšolske vzgoje je spodbujati otrokove kulturne spretnosti ter njihove interakcije in samo izražanje. Otroke se spodbuja, da raziskujejo druge jezike in kulturo. Vzgojiteljeva naloga je, da ima znanje o drugih kulturah in se zanima za njih ter vodi otroke v prijazne in pozitivne odnose z drugimi. To prav tako krepi otrokovo socialno znanje. Izkušnje, znanje in veščine o kulturni dediščini, pridobljene v zgodnjem otroštvu, krepijo sposobnost otroka, da sprejme, uporablja in spremeni kulturo. Otroci se podpirajo pri ustvarjanju pozitivnega odnosa z različnim okoljem. Pomembno je, da otrok sodeluje z otroki različnih kultur, da se zna izraziti in razumeti druge, kar pripomore k gradnji identitete, njegovemu delovanju in dobremu počutju. Glasbena vzgoja ima tudi v tem delu močan vpliv, saj otroci v vrtcih na Finskem pojejo pesmi, ki so močno zakoreninjene v finski tradiciji. Tako na primer pojejo

pesmi o drevesu oziroma vrsti dreves, ki so značilna le za to območje, obenem pa je ta pesem stara več stoletij. Treba je poudariti, da je v finskih vrtcih, še posebej v Helsinkih, veliko priseljencev (več kot 50 %), zato pojejo in igrajo tudi pesmi iz drugih držav, saj k dobremu počutju priseljenega otroka pripomore pesem, ki je bila prisotna v njegovem okolju. Tako na primer za rojstni dan pojejo in igrajo pesmi, ki so bile prisotne v otrokovi rojstni državi.

To se prav tako nanaša na otrokovo pravico, ki je, kot smo zapisali že v poglavju Organiziranost predšolskega sistema na Finskem, pravica do predšolske vzgoje, kjer so upoštevani jezik, kultura in verska prepričanja vsakega otroka ter ostala osnovna načela priseljenih staršev. Naloga predšolske vzgoje je spodbujati, da otrok sodeluje, je v interakciji z drugimi in pri tem prevzema pobude. Z odzivanjem na njihove pobude se otroci še bolj zavedajo, kako pomembno je sodelovanje. Otroci zato načrtujejo, izvajajo in vrednotijo svoja dela skupaj z vzgojitelji. Pri tem se otroci učijo medsebojnega sodelovanja, pomena skupnih pravil, sporazumov in zaupanja. Vzgojitelj mora pri tem zagotoviti, da vsak otrok dobi priložnost za sodelovanje. Otroci si na ta način razvijajo samopodobo, povečujejo samozavest in pridobivajo socialne spretnosti, ki so potrebne v družbi (Helsingin Varhaiskasvatussuunnitelma).

5.4.3 KULTURNA RAZNOLIKOST IN JEZIKOVNA OZAVEŠČENOST

Predšolska vzgoja je del kulturno preoblikovane in raznolike družbe. V predšolski vzgoji ima otrok pravico do lastnega jezika, kulture, religije in pogleda na svet. Predšolska vzgoja ceni in opozarja na finsko kulturno dediščino in nacionalne jezike ter kulturno, jezikovno in filozofsko raznolikost v sami skupnosti ter otrokovem okolju. Da bi to omilili, delovanje v tako raznolikem vrtcu je namreč težavnejše, morajo vzgojitelji poznati različne kulture in poglede na svet ter imeti sposobnost videti stvari in situacije z različnih zornih kotov. Otroci in vzgojitelji skupaj konstruktivno razpravljajo o različnih načinih razmišljanja in sodelovanja ter ustvarijo nove načine sodelovanja. Predšolska vzgoja in skrb za jezikovno zavedanje priznavata, da so različni jeziki prisotni nenehno in povsod. Vzgojitelj mora razumeti ključni pomen jezika za razvoj in učenje otrok, interakcijo,

sodelovanje in izgradnjo identitete ter pripadnost družbi. Večjezičnost tako omogoča vidno podporo otrokovemu razvoju v kulturno raznolikem svetu. Vzgojitelji morajo spodbujati otroke k raznoliki rabi jezika.

Glasba je v finskem vrtcu postala prvi in včasih edini skupni jezik med otroki in vzgojiteljem. Otroci pred tretjim letom zaradi nerazumevanja jezika ne govorijo veliko, glasba pa nam tako omogoča, da ustvarimo skupni jezik. Otrok bo na ta način razumel, kaj želimo od njega, izražal bo svoja čustva, se učil jezika in mnogih drugih stvari. Vrnimo se k začetnemu cilju, ki je ustvarjanje prijetnega in sproščenega okolja za otroka. Tu je mogoče s pomočjo glasbe, oziroma preko drugih področij umetnosti, dosegati učinkovite rezultate (Helsingin Varhaiskasvatussuunnitelma).

Na tej točki bi bilo zanimivo izpostaviti lastno izkušnjo o tem, kako Finci zares sprejmejo vsakega človeka in na kako prijeten način ga vključijo v svoje delovanje in kulturo ter na kakšen način glasba pripomore k temu. Kmalu zatem, ko sem vstopil v finski vrtec, so me povabili na glasbeno izobraževanje. Sam nisem imel znanja o finskem jeziku, prav tako nisem poznal nikogar. Kljub nepoznavanju in rahlemu občutku nelagodja je bilo predavanje zame poučno in razumljivo. Izvajali smo ritmične spremljave s palčkami, džembami in ostalimi ritmičnimi inštrumenti. Glasba in imitacija ostalih sta sprožili občutek ugodja, sproščenosti ter pripadnosti, poleg tega pa je bilo predavanje zelo razumljivo. Na koncu so me prosili, da jih naučim tudi kakšno slovensko otroško pesem.

Opazimo lahko, da je model, ki ga izvajajo vzgojitelji v vrtcu, učinkovit ne le za otroke, temveč tudi za odrasle. Kot smo že omenili, je glasba ključ in pot do boljšega in učinkovitega doseganja tovrstnih ciljev.

5.4.4 PODROČJE UČENJA

Področja učenja opisujejo ključne cilje in vsebino pedagoških dejavnosti v predšolskem obdobju in vodijo pri načrtovanju in izvajanju vsestranskih dejavnosti skupaj z otroki. Otroci imajo pravico do pridobivanja široke palete

izkušenj z različnih področij. Teme področja učenja se združujejo in uporabljajo glede na interese in kompetence otrok.

Področja učenja:

- bogat svet jezikov,
- različne oblike izražanja,
- jaz in naša skupnost,
- raziskovanje in interakcija z mojim okoljem,
- jaz rastem, se premikam in razvijam.

Kot navaja kurikulum, se področja učenja združujejo. Istega mnenja je tudi vzgojiteljica Anna, ki meni, da je glasbena vzgoja prisotna znotraj vsakega področja. Sicer je glasba omenjena na področju »različne oblike izražanja«, kjer so poleg glasbenega izražanja opisani tudi vizualno, verbalno in fizično izražanje. Prav tako pa je glasba zelo pomembna na področju »bogati svet jezikov«, ki ga bomo prav tako, sicer bolj na kratko, tudi opisali.

5.4.4.1 BOGAT SVET JEZIKOV

Naloga predšolske vzgoje je krepiti razvoj otrokovih jezikovnih spretnosti in sposobnosti. Vzgojitelji morajo spodbuditi otrokovo radovednost in zanimanje za jezike, literaturo in kulture. Če je otrok jezikovno podprt, so mu ponujeni novi načini za vplivanja ter aktivno sodelovanje. Otrokom predstavlja jezik sredstvo za interakcijo, upravljanje različnih situacij, izražanje sebe in pridobivanje znanja. V predšolskem obdobju si lahko otrok zaradi različnih jezikovnih okolij pridobi znanja različnih jezikov. Razvoj otrokovega govora je nadzorovan in usmerjan.

Anne Nummirant pravi: »Kurikulum vsebuje pomembne raziskave o vplivu glasbe na možgane. Raziskave so pokazale tesno povezanost učenja materinega jezika preko glasbe. Prav tako pa glasba pomaga pri učenju novega jezika, reševanju jezikovnih težav in problemov z artikulacijo. Če je jezikovni razvoj otroka

v zaostanku, se ga usmeri v glasbene igre in ga po priporočilu logopeda vključi v glasbeno šolo.«

Finci vedno znova ponavljajo, da moramo biti pozorni na otrokov celosten razvoj in uporabljati glasbo kot ključ za doseganje ciljev.

5.4.4.2 RAZLIČNE OBLIKE IZRAŽANJA

V finskem kurikularnem prostoru je področje glasbe v Nacionalnem jedrnem kurikulumu za predšolsko vzgojo (2017) sestavni del področja dejavnosti »različne oblike izražanja«, kamor poleg glasbenega izražanja sodijo še vizualno, verbalno ter fizično izražanje. Naloga predšolske vzgoje je podpirati razvoj otrokovega glasbenega, vizualnega, verbalnega in fizičnega izražanja. Naloga predšolske vzgoje sta tudi seznanitev otrok z različnimi oblikami umetnosti in spoznavanje njihove kulturne dediščine. Preko umetnosti otrok razvija socialne veščine, samopodobo, učni potencial ter sposobnost razumevanja okolja, v katerem živi. Otroci s pomočjo raziskovanja, razlag in ustvarjanja razvijajo sposobnosti mišljenja in učenja. Predšolska vzgoja nudi otroku možnost, da doživi umetnost in kulturno raznolikost. Izkušnje iz umetnosti in kulture krepijo otrokove sposobnosti, da sprejme, uporablja in spreminja kulturo. Da se lahko otrok izraža skozi umetnost, mora opazovati, uporabljati čustva ter razviti ustvarjalno mišljenje. Otroci se tako z uporabo različnih čutil, načinov dela, učnih okolij kot tudi s kulturo, ki jo ponuja lokalno okolje, seznanijo z različnimi načini izražanja. Umetnostna vzgoja vključuje tako spontane kot tudi načrtovane dejavnosti. Proces izražanja in učenja poudarjajo eksperimentiranje, raziskovanje, prakticiranje različnih faz dela in njihovo dokumentiranje. Vsak otrok mora imeti dovolj časa in prostora za skupni in individualni ustvarjalni proces. Strokovno osebje, ki je dobro podprto na področju umetnosti, lahko zagotovi in bogati umetnostno vzgojo (Finnish National Agency for Education, 2017).

Otroci pridobivajo umetniške izkušnje iz okolja, ki spodbuja širok spekter umetniških dejavnosti, kot so glasba, risba, plesna drama in otroška književnost. Umetniške dejavnosti in izkušnje predstavljajo otroku estetski svet: radost učenja, zvoke, barve, vonjave, čustva in kombinacije izkušenj, ki temeljijo na različnih

čutilih. Umetnost daje otroku možnost, da doživi domišljjski svet, kjer je vse mogoče. Otroci uživajo v umetnosti pri individualnem delu ter prav tako pri skupinskem delu z drugimi otroki. Preko umetniških dejavnosti in izkušenj se otroci razvijajo kot posamezniki in člani skupine. Domišljija in kreativnost dajeta otroku prostor, čas in mir. Izvajanje in načrtovanje tovrstnih dejavnosti izvirata iz kreativnih idej tako posameznikov kot tudi skupine otrok. Otroci morajo imeti priložnosti širokega nabora dejavnosti v različnih umetniških oblikah, vključno s slikanjem, risanjem, igranjem na inštrumente, petjem, gradnjo, igranjem, plesom, delom z lesom, šivanjem, poslušanjem ter pripovedovanjem zgodb ali pesmi.

Vrtec mora otrokom nuditi okolje, v katerem lahko pridobijo ustvarjalne izkušnje, ter zagotoviti, da imajo čas in prostor za svobodno raziskovanje ustvarjalnih materialov, idej in konceptov. Prav tako jim mora omogočiti, da se v ustvarjalnih spretnostih razvijajo na različne načine. Če vzgojitelj uživa v umetnosti, bo ustvarjal navdihujoče vzdušje in predstavljal pozitiven vzor otroku. Vzgojitelji naj bi dokumentirali otrokove umetnine in pripravljali dogodke, kjer lahko otroci pokažejo, kaj so se naučili. Vzgojitelj mora poskrbeti, da nadgrajuje svoje profesionalne spretnosti, kreativnost, spontanost in ohranja pogum pri improviziranju na področju umetnosti (Heikkilä, Ihalainen in Välimäki, 2004).

»Cilj predšolske glasbene vzgoje je omogočiti otrokom glasbene izkušnje ter krepiti otrokov interes in odnos do glasbe. Otroci so vodeni na način, da se »potopijo« v glasbo in opisujejo zvoke, ki jih slišijo v okolju. Otroci skozi glasbene dejavnosti razvijajo svoje sposobnosti za razumevanje glasbe; trajanje, glasnost, tonsko barvo in moč zvoka. Otroci pojejo pesmi in uživajo v otroških rimah, eksperimentiranju z različnimi glasbenimi inštrumenti ter poslušajo in se gibajo ob glasbi skupaj z vzgojiteljem. Otroci spoznajo osnovni ritem, ritem z besedami ter ustvarjajo glasbo s svojim telesom. Otroke se spodbuja, da uporabijo domišljijo in izrazijo svoje misli in čustva skozi glasbo. Kot smo v tem poglavju že večkrat omenili, je izražanje čustev za Fince najprimernejši cilj glasbene vzgoje. Otroci se lahko izrazijo ustno, vizualno ali s plesom. Glasbene izkušnje pridobivajo tudi s skupnim ustvarjanjem in izvajanjem manjših glasbenih

predstav ter uživajo v uspehu in zadovoljstvu, ki ga izvedena predstava prinaša« (Finnish National Agency for Education, 2017, str. 69).

Otroci se poleg močnega glasbenega dogajanja v vrtcu vključujejo še v glasbene šole.

5.4.5 IGRA

Anna Nummirant pravi: »Če govorimo o področju glasbe v kurikulumu oziroma o kateremkoli drugem področju, ki ga vsebuje kurikulum, ne moremo preskočiti poglavja igra, saj ima za nas igra zelo pomembno vlogo. Ko sem študirala, je bila glavna ideja kurikula ponazorjena s krogom, v katerem je bila na sredini zapisana beseda igra. Vse, kar počnemo v predšolskem obdobju, mora biti preko igre. To je v centru samega kurikula. Če govorimo o glasbeni vzgoji, ne smemo pozabiti oziroma se moramo vedno spomniti, da se otrok uči glasbe preko igre.« To lahko storimo preko gibanja, raziskovanja, delovnih nalog ter preko aktivnosti, ki so osnovane na umetnosti. Otroku naj se pri tem čustveno izraža. Pozitivne čustvene izkušnje, radost in kreativnost, kjer otrok ustvarja nekaj novega, spodbujajo učenje in razvoj otrokovih sposobnosti. Pri tem mora biti vzgojitelj izobražen do te mere, da zna prisluhniti otroku, njegovim idejam, igri in izražanju. To je treba opaziti, vzeti pod drobnogled in na podlagi tega zgraditi načrt za skupino in posameznika.

Finski Nacionalni jedrni kurikulum (2017) opredeljuje igro kot metodo, ki jo vzgojitelji uporabljajo za vodenje dejavnosti v predšolskem obdobju. Naloga predšolske vzgoje je otrokom zagotoviti možnost dostopa do različnih vrst otroških iger in iger kot takšnih. Igra spodbuja razvoj otroka. Preko nje se otrok uči in se v njej počuti dobro. Otroci med učenjem skozi igro ne vidijo same igre kot sredstva za učenje, temveč je to za njih način preživljanja časa, življenja in zaznavanja sveta. Igra, ki spodbuja otrokova čustva, radovednost in zanimanje, otroka navdihuje ter mu predstavlja veselje in užitek. Preko igre otroci strukturirajo in raziskujejo okolico, ustvarjajo odnose z ljudmi in si razlagajo pojave okoli sebe. Skozi igro otroci posnemajo in ustvarjajo nove stvari.

Otroci preko interakcije z vzgojitelji in drugimi otroki razvijajo razmišljanje, jezik in igralne veščine. Otroci preko igre opazujejo, eksperimentirajo in se učijo družbenih pravil. Med igro v skupini se otrok uči nadzorovati svoja čustva in želje ter upoštevati stališča drugih. Igra povečuje občutek skupnosti in krepi pozitivne čustvene izkušnje.

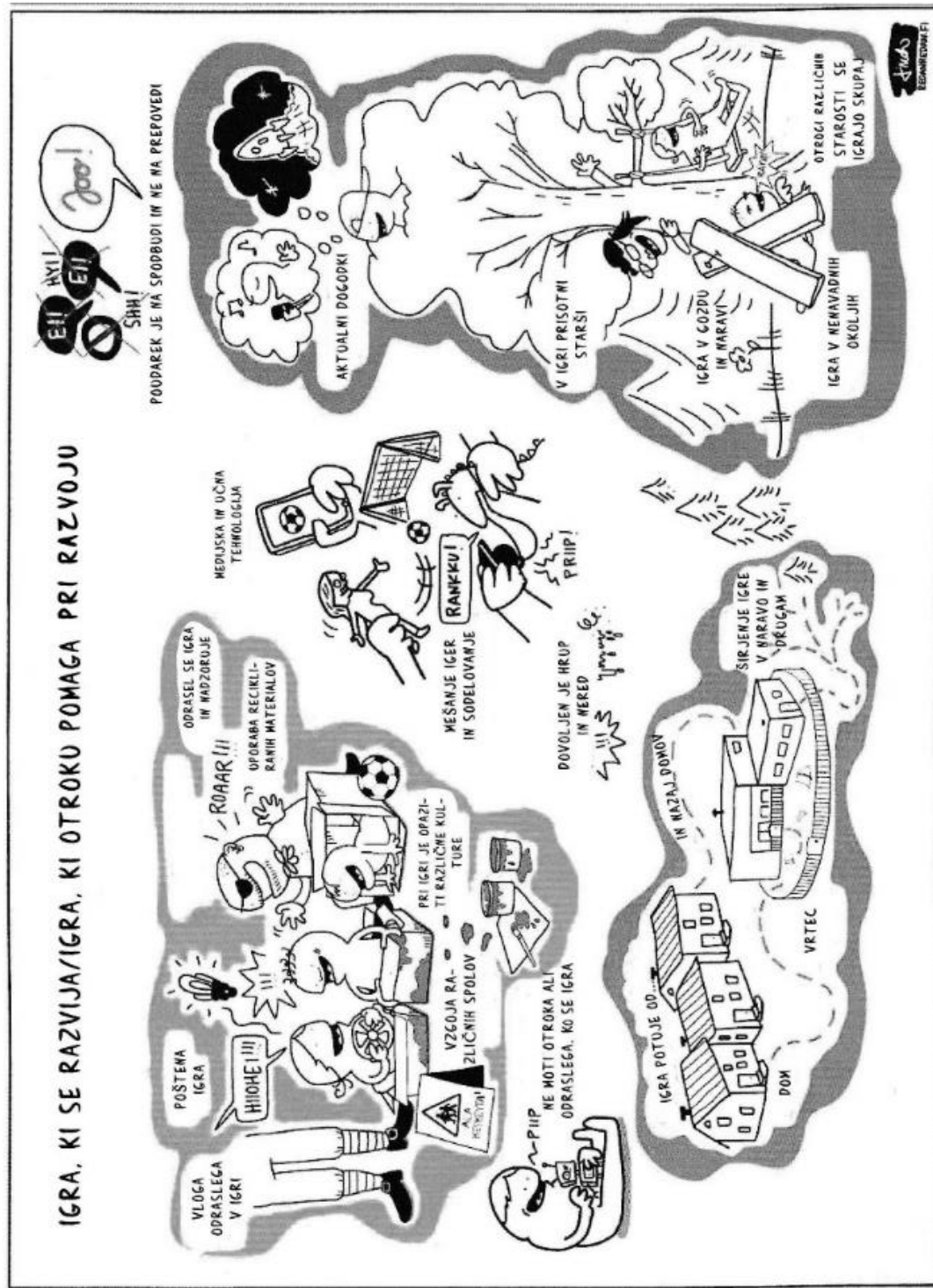
Vzgojitelji naj dajejo velik pomen raziskovanju, spontanemu ustvarjalnemu izražanju, »hrupni« igri in fizični igri, ki vpliva na otrokovo dobro počutje. Otroške pesmi, besedne igre, pesmi in igrivost krepijo pozitivno vzdušje, kar otroku omogoča, da se počuti varno in dobro.

Vzgojitelji morajo igro otrok opazovati in dokumentirati. Opazovanje otroške igre nam omogoča, da razumemo otrokovo razmišljanje, spoznamo njegove interese ter bolje razumemo otrokova čustva. Opazovana dognanja se nato uporablja pri načrtovanju in vodenju iger ter drugih dejavnosti.

Čas, mir, prostor, ustrezne igrače in materiali, ki so na voljo otrokom, so nujni za razvoj igre. Učno okolje za igro mora biti fleksibilno, saj se lahko igra odvija povsod. Vzgojitelji se v učnem okolju, ki spodbuja igro, prav tako učijo.

Pomembno vlogo ima tudi slika v nadaljevanju (slika 4), ki v obliki miselnega vzorca prikaže pomembne elemente igre: Igra potuje od doma v vrtec, naravo in lokalno okolje ter nazaj domov; v igri naj bodo prisotni starši, ki imajo vlogo igralca in tistega, ki nadzoruje igro; spodbuja se uporaba recikliranih materialov, igra naj bo poštena, med igro je moč opaziti različne kulture; pomembno je, da med igro ne motimo otroka ali odraslega; igra naj poteka v nenavadnih okoljih, na primer v gozdu in naravi; skupaj naj se igrajo otroci različnih starosti in različnih spolov; igra naj vsebuje aktualne dogodke, v njej je pomembno sodelovanje; uporabljata naj se medijska in učna tehnologija; v igri sta dovoljena hrup in nered, poudarek pa je na spodbudi in ne na prepovedi.

Slika 4: Miselni vzorec: Igra, ki se razvija/igra, ki otroku pomaga pri razvoju

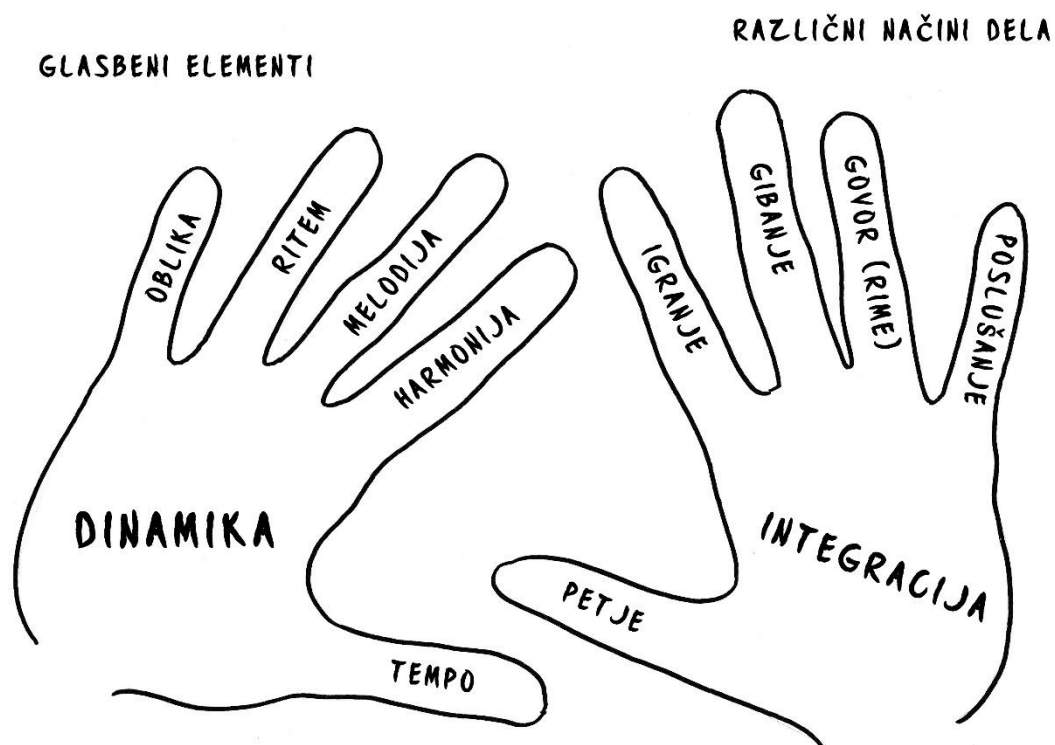

Vir 4: http://www.socca.fi/files/5552/VKK-Metron_kehittamistavan_esittely.pdf

5.4.6 ELEMENTI GLASBE IN NAČINI DELA

Na Finskem so v predšolskem obdobju pomembni tudi elementi glasbe, ki jih otroci spoznavajo ter se jih učijo preko različnih načinov dela. Elementi in različni načini dela, prikazani v spodnji sliki (slika 5), so ponazorjeni z dlanmi, od katerih ena prikazuje elemente glasbe: oblika, ritem, melodija, harmonija in tempo, pomembno pri tem pa je upoštevati tudi dinamiko. V drugi dlani so različni načini dela: petje, igranje, gibanje ob glasbi (ples), govor (rime) in poslušanje, pomembna pa je tudi integracija, ki je prav tako eno izmed osnovnih načel izvajanja dejavnosti v predšolskem obdobju. Glasba se povezuje z mnogimi umetnostnimi področji, prav tako pa tudi z ostalimi področji, kot so matematika, narava, jezik, gibanje itn.

Slika 5: Glasbeni elementi in različni načini dela

5.5 PRIMERJAVA SLOVENSKEGA IN FINSKEGA KURIKULA

Lahko bi dejali, da se državi razlikujeta v mnogih pogledih, ne samo v načinu izobraževanja, temveč tudi po tipu pokrajine, politični in socialni urejenosti, mentaliteti ljudi itn., kar botruje k razlikam v organizaciji izobraževalnega sistema, kurikula in razlikam pri glasbeni vzgoji, zapisanim v kurikulu.

Tako v Sloveniji kot tudi na Finskem predšolska vzgoja ni obvezna. Otroci vstopajo v izobraževalni sistem z različnim letom starosti. Na Finskem lahko otroci v vrtec vstopijo z devetimi, v Sloveniji pa z enajstim mesecem starosti. Finska ponuja in spodbuja starše, da za otroka do tretjega leta starosti skrbijo doma, država pa to odločitev finančno podpira. V Sloveniji otroci v osnovno šolo vstopijo s šestim letom starosti, finski otroci pa s sedmim. Pred osnovno šolo finski otroci vstopijo v malo šolo, ki poteka kot priprava na osnovno šolo. Prav tako se razlikujeta časovno trajanje osnovne šole in nadaljnja struktura sistema vzgoje in izobraževanja.

Struktura finskega kurikula je bolj razdelana in doslednejša, z vrsto poglavij in podpoglavij, medtem ko je slovenski kurikul skromnejši. Slovenski kurikul je sestavljen iz ciljev, načel uresničevanja ciljev, besedo nameni tudi razvoju in učenju otroka, počitku, hranjenju in drugim vsakodnevnim dejavnostim, odnosom med otroki, med otroki in odraslimi, prostoru kot elementu kurikula, sodelovanju s starši in ne nazadnje področjem dejavnosti, ki so: gibanje, jezik, umetnost, družba, narava in matematika. Finski nacionalni jedrni kurikul je podkrepljen z vrsto poglavij in podpoglavij. Poglobljeno se ukvarja s poslanstvom predšolske vzgoje, kulturnim delovanjem predšolskega otroka, kjer so opisani razvoj operativne kulture in njeni vodilni principi (učna skupnost v osrčju operativne kulture, skupnost spodbuja igro in interakcijo, enakopravnost in pravičnost, kulturna raznolikost in jezikovna ozaveščenost, dobro počutje, varnost in trajnostni način življenja). V kurikulu sta predstavljena načrtovanje in izvajanje pedagoških dejavnosti. Za prvo in drugo starostno obdobje so opredeljena enaka področja učenja: bogat svet jezikov, različne oblike izražanja, jaz in naša skupnost, raziskovanje in interakcija z mojim okoljem, jaz rastem, se premikam in razvijam. Kurikul se ukvarja tudi s podporo otrokovega razvoja in učenja,

predšolsko vzgojo, osnovano na alternativni pedagogiki ali določenem pogledu na svet, in nazadnje z ocenjevanjem in razvojnimi operacijami v predšolskem obdobju.

Slovenski vzgojitelji dajejo poleg Kurikuluma za vrtce poudarek tudi prikritemu kurikulumu, medtem ko finski vzgojitelji poleg finskega Nacionalnega jedrnega kurikula poudarjajo tudi pomembnost lokalnega kurikula in Nacionalnega kurikularnega smernika za predšolsko vzgojo. Poleg tega morajo finski vzgojitelji pripraviti tudi individualni načrt za vsakega otroka, v Sloveniji pa to ni potrebno.

Kot sama sestava kurikula se tudi glasbena vzgoja v kurikulumu za predšolsko vzgojo med posameznima državama močno razlikuje. Glasba je v slovenskem kurikulumu opredeljena pod področjem »umetnosti«, medtem ko je glasbena vzgoja na Finskem opredeljena na področju »različne oblike izražanja«. Finski vzgojitelji trdijo, da glasbena vzgoja ne pripada samo področju »različne oblike izražanja«, temveč jo vidijo prav v vsakem poglavju kurikula. Glasba v slovenskem prostoru poudarja načela, vsebine in glasbene dejavnosti, med katere sodijo petje pesmi, igranje na glasbila, poslušanje glasbe, ustvarjanje v glasbi in ob glasbi ter glasbene sposobnosti in spretnosti. Finci vidijo glasbo kot pomemben element otrokove interakcije z drugimi ljudmi, spoznavanja kulture, izražanja sebe in posledično gradnje identitete, jezikovne ozaveščenosti in razvoja jezika. Finska, za razliko od Slovenije, daje velik poudarek tudi igri, ki naj bi predstavljala jedro kurikula.

6 SKLEP

V teoretičnem diplomskem delu smo preučevali slovenski in finski izobraževalni sistem, podrobneje preučili sistem predšolske vzgoje, kurikule in predšolsko glasbeno vzgojo, zapisano v kurikulumu obeh držav. Želeli smo pridobiti preverljive informacije, zato smo vstopili v finski vrtec, se seznanili z njegovim delovanjem in predšolsko glasbeno vzgojo. Vse informacije in izkušnje smo zapisali v diplomskem delu. Na podlagi dobljenih informacij lahko sklepamo naslednje:

Hipotezo 1, ki pravi: *»Pojavljajo se razlike v sestavi kurikula med državama«*, potrjujemo. Tekom diplomske naloge smo pokazali in predstavili sestavo kurikulumov držav. Med njima nismo našli večjih podobnosti. Slovenski kurikulum sestavljajo cilji, načela, ki jih morajo upoštevati strokovni delavci v vrtcih, ter temeljna strokovna izhodišča, kot so zakonitosti o otrokovem razvoju in učenju, demokratizaciji vsakodnevnih (rutinskih) dejavnosti ter področja dejavnosti. Finski kurikulum je tristopenjski. Tvori skladno podlago za kohezivno izvajanje izobraževanja ter vključuje osnovne vrednote, cilje, kriterije in učne vsebine. Vse je podkrepljeno z vrsto podpoglavij.

Hipoteza 2, ki pravi: *»Predšolska glasbena vzgoja je v kurikulumih obeh držav primerljiva«*, ni potrjena. V slovenskem kurikulumu je predšolska glasbena vzgoja opredeljena v področju umetnosti. Kurikulum opredeljuje cilje in primere dejavnosti, ki naj bi jih otrok dosegel. Priročnik h kurikulumu in dodatna literatura, ki dopolnjujeta kurikulum na področju glasbene vzgoje, dodajajo še načela, vsebine in glasbene dejavnosti. Glasbene dejavnosti se v slovenskem kurikulumu ločijo glede na kronološko starost otrok, in sicer od ena do tri in od tri do šest let. Finska predšolska glasbena vzgoja sodi v področje različne oblike izražanja. Glasbena vzgoja je v tesni povezavi z učnim okoljem, kulturnimi kompetencami, interakcijo in izražanjem, kulturno raznolikostjo in jezikovno ozaveščenostjo. Kurikulum poudarja tudi pomen igre in elemente glasbe ter različne načine dela. V Finskem kurikulumu ni zaslediti delitve dejavnosti na kronološko starost otrok.

Dodali bi še nekaj ugotovitev, do katerih smo prišli na Finskem in tekom pisanja pričujočega dela. Finska izobraževalna politika stremi in vlaga v razvoj svojih državljanov, se v veliki meri zavzema za izobraževanje in razvoj šolske ter predšolske vzgoje. Poklic vzgojitelja in učitelja velja za enega uglednejših poklicev v državi, študij pa za enega izmed težjih. Zavedanje, da kakovostni in kompetentni vzgojitelji pripomorejo k boljši družbi, je pomembno, saj imajo visoka znanja, tudi s področja glasbe, ki je bila naša osrednja tema, večjo moč pri oblikovanju, vzgajanju in izobraževanju naših otrok. Področja učenja ne dojemajo posamično oziroma individualno, ampak celostno, zato vidijo glasbo v integraciji z ostalimi področji učenja. Doumeti in razumeti kurikulum predšolske vzgoje je bilo kompleksnejše, kot smo si predstavljali, hkrati pa je predstavljalo velik izziv, kako ugotovitve zapisati v diplomsko delo.

Zavedanje, da je v svetu prisoten velik tehnološki napredek, ki spreminja družbo in njeno kulturo, je pomembno in stremi k spremembam v izobraževanju naših otrok ter nas samih. Smo mnenja, da je takšna miselnost popeljala Finsko v sam vrh znanja. Tudi slovenski profesorji na pedagoških fakultetah usmerjajo več pozornosti h kakovostnemu izobraževanju in pedagoškemu dokumentom. Tako mi kot oni poudarjamo tudi pomembnost vpliva glasbe na otroka, ki bi se ga morali strokovni delavci bolj zavedati in vključevati glasbo v vsakdanjik otroka. To bi bili tudi vodila in predlogi za nadaljnja raziskovalna dela.

VIRI IN LITERATURA

- Bahovec, E. D., Kranjc, S., Cvetko, I., Umek, L. M., & Videmšek, M. (1999). *Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.
- Barle Lakota, A. (2009). *Predšolska vzgoja in varstvo v Evropi: odpravljanje socialne in kulturne neenakosti*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.
- Bobik, B. (2016). *Primerjava kurikula predšolske glasbene vzgoje v slovenskem in nemškem kurikularnem prostoru (diplomsko delo)*. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Maribor.
- Camplin Tahirović, M. (2011). *Financiranje predšolske vzgoje (magistrsko delo)*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo, Ljubljana.
- Denac, O. (2010). *Teoretična izhodišča načrtovanja glasbene vzgoje v vrtcu*. Debora.
- Denac, O., Vrlič, T., Marjanovič Umek, L., Videmšek, M., Kovač, M., Kranjc, S., ... (2001). *Otrok v vrtcu, priročnik h kurikulu za vrtce*. Maribor: Obzorja.
- Drame, S. (2010). *Financiranje in organiziranje izobraževalnega sistema v Sloveniji (diplomsko delo)*. Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor.
- Eurydice. *Finland*. Pridobljeno 28. 8. 2017 iz: https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Early_Childhood_Education_and_Care

- Finnish National Agency for Education. (2017). *National core curriculum for early childhood education and care 2016*. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.
- Heikkilä, M., Ihalainen, S. L., & Välimäki, A. L. (2004). *National curriculum guidelines on early childhood education and care in Finland*.
- Helsingin Varhaiskasvatussuunnitelma*. Pridobljeno 13. 9. 2017 iz: https://www.hel.fi/static/liitteet/vaka/vasut/Helsinki-vasu_luonnos_293.pdf
- Maroh, U. (2016). *Finska izobraževalna politika (diplomsko delo)*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo, Ljubljana.
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Delovna področja. Pridobljeno 5. 8. 2017 iz: http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/
- Može, A. (2011). *Pouk književnosti v Sloveniji in na Finskem (diplomsko delo)*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
- Naji, M. (27. 09. 2012). *Na Finskem v osnovni šoli upoštevajo učenčeve potrebe*. Delo. Pridobljeno iz: <http://www.delo.si/mnenja/gostujoce-pero/na-finskem-v-osnovni-soli-upostevajo-ucenceve-potrebe.html>
- Operčkal, M. (2015). *Financiranje predšolske vzgoje v evropskih državah in v Sloveniji (magistrsko delo)*. Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor.
- PIS. *Zakon o vrtcih (ZVrt)*. Pridobljeno 28. 8. 2017 iz: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?sop=1996-01-0569#>
- Šverc, M., Mežan, J., Škrinjar, M., Barle, A., Rustja, E., Okoliš, S., ... & Filipčič, V. (2007). *Slovensko šolstvo včeraj, danes, jutri*. Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta.

VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE v Republiki Sloveniji, 2016/17. Pridobljeno
12. 8. 2017 iz: [http://www.eurydice.si/images/publikacije/BROSURA-
vzgoja-in-izobrazevanje-v-RS-2016-17.pdf](http://www.eurydice.si/images/publikacije/BROSURA-vzgoja-in-izobrazevanje-v-RS-2016-17.pdf)